

rAntGroen

België - Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - januari - februari - maart 2011 - jaargang 10 nr. 37

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter en coörd. Beleidswerkgroep
Groenstraat 59, 2540 Hove
03/455 22 12 - 0477/33 23 30 - hugo.waeterschoot@scarlet.be

Jos Daniels, secretaris
Archimedeslaan 4, 2650 Edegem
03/458 02 02 - jos.daniels@base.be

Guido Callaerts, penningmeester, coörd. ledenadministratie en behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@base.be

Nancy Geldhof, coördinator natuureducatie
Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken
0485/84 38 26 - nancy.geldhof@telenet.be

Catherine Vandercruyssen, coördinator Cursussen
Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be

Johan Baetens, coördinator Studie
Keizershoevestraat 21/2, 2610 Wilrijk
0484/23 75 59 - baetens.johan@gmail.be

Rudi Leemans, conservator Groen Neerland
Kleine Doornstraat 51, 2610 Wilrijk
03/828 43 16 - rudolf.leemans@telenet.be

Veerle De Saedeleer (mede)contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
Elsenborglaan 2, 2650 Edegem
vee_saddler@yahoo.co.uk

Tuur Wuyts, (mede)contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
Mestdaghplein 15/4, 2610 Wilrijk
03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Bob Gabriels, webmaster
Berchemlei 178, 2140 Borgerhout
bob.gabriels@telenet.be

Lucy de Nave, bestuurslid
Jan Van Ryswycklaan 277, 2020 Antwerpen
03/237 99 52 - lucy.denave@antwerpen.be

Ronny Deckers, bestuurslid
Orchideeënstraat 69, 2610 Wilrijk
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be

Redactie rAntGroen

rAntGroencoördinator: Johan Vermariën
Onafhankelijkheidsstraat 50, 2650 Edegem
03/457 00 56 - johan.vermarien@telenet.be

Graag uw teksten zenden naar:

Verslagen: André De Mul,
Lage Kaart 422 (Glv), 2930 Brasschaat
03/828 70 32 - andre-de-mul@telenet.be

Agenda: functie vacant

zuidrand.waarnemingen.be: Gilbert Van Ael,
Antwerpsesteenweg 243, 2660 Hoboken
03/827 05 10 - gilbert.van.ael@telenet.be

Fort 7-nieuws:

Elsenborglaan 2, 2650 Edegem
contact.fort7@zuidrand.be

Overige: Johan Vermariën
zie hierboven

Verdeling: Guido Callaerts
contactgegevens: zie bestuursleden

Vormgeving: Guido Van Boeckel,
Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsel
0475/96 69 67 - guido.van.boeckel@skynet.be

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 april 2011, ontvangen we graag ten laatste op 15 februari.

Contactpersonen voor geleide wandelingen in Fort 7

Natuurwandelingen:

Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Monumentwandelingen:

Philippe Vanhove - 03/825 02 43 - philippe.vanhove@scarlet.be

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (230-0044233-21) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuurblad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de algemene prijs is 15 euro. Studenten betalen 13 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibusjes.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:

979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

Omslagfoto: Paarse Strandloper op de Brouwersdam © Rudy Vansevenant

Van biodiversiteit naar het jaar van het bos !

*Dat 2010 het jaar van de biodiversiteit was zal je zeker niet ontgaan zijn wanneer je de afgelopen nummers van de rAntGroen bekeek of je aan één of meerdere van onze activiteiten hieromtrent hebt deelgenomen. Belangrijk is dat we dit moeilijke en ietwat abstracte thema duidelijk onder het vergrootglas hebben gelegd, zodat er meer aandacht kan gaan naar het belang van biodiversiteit bij beheer, educatie en studie-activiteiten van onze afdeling. “Summum” momenten waren zeker **de Opendeur van 24 oktober** die bijna 1000 bezoekers trok, de diverse inventarisatie activiteiten en het ondertekenen van een biodiversiteitsverklaring met het district (zie verder in dit nummer). Ook Edegem is volop in onderhandeling met ons, voor een op maat gesneden biodiversiteitscharter dat we hopen voor het einde van het jaar te ondertekenen. We hebben als afdeling duidelijk iets in beweging gezet bij de goegemeente en daar kunnen we best trots op zijn.*

*Van “Biodiversiteit naar het Bos” haalde ik in de titel aan. Dat klopt, **2011 is het jaar van het Bos**, een thema dat ons natuurlijk ook niet koud laat, integendeel. De noodzaak om de laatste (en dikwijls bedreigde) restanten oorspronkelijk bos in onze contreien te beschermen hoeft geen betoog. En we hebben er wel wat..! Ons eigenste Fort en Fort 5, de bossen langsheen de grens met Aartselaar en Hemiksem (aan het klaverblad), het bedreigde bosje langs de Hollebeek, het Hof Ter Linden (dat zojuist een nieuwe eigenaar kreeg) en het Uilenbos te Hove langsheen Boechout. Niet voor niets lagen deze gebieden veelal op de gemeentegrenzen omdat ze dikwijls overeenstemden met woeste gronden. Je leest/leert er vast en zeker meer over dit jaar in ons tijdschrift en tijdens onze activiteiten. Bovendien dwaalt er nog steeds de geest van het Stadsrandbos rond. We hopen dan ook ten stelligste dat dit dossier snel wat meer gestalte krijgt in 2011.*

Wanneer u dit nummer in de bus krijgt is het oude jaar waarschijnlijk reeds (juist) verlopen en begon 2011 zijn lange tocht. Het moment dus om even te reflecteren en te bezinnen over het afgelopen jaar, de inzet van velen, de ruime activiteitenagenda, de cursussen die het misschien voor het eerst een ietsje minder deden, de natuurgidsencursus die op grote belangstelling mocht rekenen, de rAntGroen-nummers, de uitbreiding van de beheeractiviteiten op het Fort en Groen Neerland, de Opendeur... . Je zou er je adem bij verliezen. En... spijtig genoeg gebeurde dat ook. De overdaad aan activiteiten zorgde voor wat stress in de afdeling, begrijpelijk en verstaanbaar. Laat ons immers niet vergeten dat Zuidrand Antwerpen een vrijwilligersvereniging is zonder professionele krachten en ondersteuning. Er zijn vele van deze laatsten die zelfs dromen van een locale activiteitenkalender zoals de onze.

*Vandaar gaat mijn toost voor het nieuwe jaar uit op **de vele (overbevroagde) vrijwilligers** in onze afdeling, waarvoor ik aandacht vraag en veel respect hebt. Laten we vooral jullie niet vergeten in 2011 want naast het jaar van het Bos is 2011 ook het Europees jaar van de vrijwilliger. We pogen terug iets meer op krachten te komen na de zware inspanningen van het afgelopen jaar. We heten je in ieder en geval van harte welkom op de LAV van 19 februari waar we jullie in de bloemetjes willen zetten.*

Gezondheid en van harte bedankt,

Hugo

Agenda

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.
De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

= kostdelend vervoer (5 eurocent/km)
wordt op de afspraakplaats georganiseerd

= kindvriendelijke tocht

= inschrijven/aanmelden noodzakelijk

1 = slentertocht
2 = kleine makkelijke afstand
3 = stevige maar niet moeilijke wandeling
4 = stevige en moeilijke wandeling

1 = algemene tocht
2 = natuurthematocht
3 = specialisatie voor iedereen
4 = determinatietocht

Zondag 9 januari - 8.30 u

Vogelexcursie Tholen.....of Jenevertocht

Na de gedwongen afgelasting van de vorige editie zetten we 2011 opnieuw in met een vogelrijke tocht naar het mooie Tholen. Hopelijk zijn de wegen deze keer sneeuw- en ijsvrij zodat we onder normale omstandigheden kunnen vertrekken.

Zoals gebruikelijk toosten we nu ook weer op een nieuw en boeiend natuur(punt)jaar.

Traditiegetrouw bezoeken we op deze speurtocht natuurgebieden als Oesterdam, Schakerloo-, Scherpenisse- en van Haaftenpolder, maar mogelijk ook Rammegors en andere gebieden die kunnen wisselen naargelang voorbereiding en weersomstandigheden.

Liggen de meeste plassen onder een ijslaag zoals twee jaar geleden of genieten we eerder van een zacht winterweertje? Bij een ouderwetse vriesdag mogen we zeker weer heel wat wintergasten verwachten: ganzen, eenden, wat steltlopers en roofvogels en als de traditie zich voortzet mogelijk ook wat Sneeuwgorssjes op de Oesterdam.

's Middags zorgen we voor een gezellig cafeetje waar we naast een drankje ook een kom warme soep kunnen krijgen.

Luc en Rudy verwelkomen je graag op deze gezellige uitstap met een natje en een droogje. Zorg dat je erbij bent!

Afspraak: om 8.30 u op de Bist te Wilrijk; einde ter plaatse rond 17.00 u.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, stevig schoeisel en bij regenweer laarzen.

Gids: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Leiding: Rudy Vansevenant 0475/49 03 68

Rotganzen © Rudy Vansevenant

Zaterdag 15 januari - 20.00 u

Reisverslag: Ecuador (het nevelwoud) en de Galápagos archipel

Deze avond vliegen we samen naar Zuid-Amerika. Na een kort bezoek aan Quito en het indianenstadje Otavalo gaan we voor enkele dagen het Mindo nevelwoud bezoeken, slechts een 100-tal kilometer ten noorden van de hoofdstad. Met twee gidsen, topornithologen, gaan we er op zoek naar de vele vogelsoorten die daar - niet altijd even makkelijk in het dichte woud - te spotten zijn: 26 soorten kolibries mochten we waarnemen, waarvan er enkele soorten op de foto wilden en verder een aantal mooie kleurrijke vogelsoorten met namen als Rode Rotshaan, Toekanbaardvogel, Roodstuitarassari, Mierpitta, etc. De namen van de kolibrietjes klinken nog exotischer:

Vlagstaartpluimbroekje, Andesamazilia, Paarskeelboself en Groenkruinbriljantkolibrie, om er maar enkele te noemen die voor onze lens opgedoken zijn. Vanzelfsprekend hebben we ook oog voor de uitbundige flora en ook een aantal mooie vlinders passeren de revue.

Vanuit Quito vliegen we daarna naar de Galápagoseilanden, waar een zo goed als spiksplinternieuwe Catamaran onze thuisbasis zal vormen voor een 8-daags bezoek aan deze eilandengroep. We hebben oog voor de bijzondere ontstaansgeschiedenis van deze archipel, gelegen in de Stille Oceaan, zo'n 1000 km. van het vasteland van Ecuador. Deze afzondering heeft net geleid tot de

© Rudy Vansevenant

heel bijzondere fauna en flora die er te vinden is. Darwin vond er de inspiratie en de bewijzen voor zijn evolutietheorie.

We starten er trouwens met een bezoek aan het Darwin research centrum en zullen verder iedere dag een ander eiland bezoeken. Elk van de eilanden heeft een eigen karakter en herbergt meerdere endemische planten- of diersoorten ("endemisch": soorten die enkel op dat ene eiland te vinden zijn). Wij zien er de spectaculaire balts van de Blauwvoetgienten (foto) en van de mooie Galápagos Albatros, het kunst- en vliegwerk van de twee soorten Fregatvogels, de Keerkringvogels, de Bruine pelikanen en doen er prachtige waarnemingen van tal van andere bijzondere vogelsoorten die zich allen zonder veel moeite voor een foto laten strikken.

Spectaculair natuurlijk zijn de reuzenland- en zeeschildpadden, de land- en zeeleguanen en de Galápagos lavahagedissen, die vaak wat verschillend zijn van eiland tot eiland en als andere soort- of ondersoort geïdentificeerd worden. Niet te vergeten zijn de Galápagos Zeeleeuwen, schitterende dieren die totaal niet mensenschuw zijn en die (onvergetelijk!) ook tijdens het snorkelen langs ons heen zwemmen en zelfs letterlijk contact zoeken. Ook enkele onder water opgenomen beelden van de vele mooie vissen komen aan bod.

Genoeg stof dus om een avondje heerlijk weg te dromen in deze paradijselijke wereld. Toch blijven we tot slot even staan bij de vraag wat dit paradijs in de toekomst te wachten staat ...

Afspraak: om 20.00 u in zaal Steytelinck, St. Bavostraat, Wilrijk.

Leiding: Hugo Waeterschoot 0477/ 33 23 30

Voordrachtgever: Rudy Vansevenant 0475/49 03 68

Slechtvalk © Rudy Vansevenant

Traditiegetrouw doen we tijdens de wintermaanden meestal wel eens

een voormiddagje een waterrijk gebied aan. Het Noordelijk Eiland van Wintam is één van de beste vogelgebieden in onze contreien en daarom brengen we het vandaag een bezoek. Tal van vogels vinden op het Noordelijk Eiland nog een rust- en

Zondag 23 januari - 8.30 u

Wintervogels kijken op

Noordelijk Eiland Wintam

foerageerplaats, iets wat ze gedurende het winterse jaargetij uiteraard kunnen gebruiken. Van op de dijk rondom het gebied krijgen we vast en zeker weer wat moois in de kijker. Alle eenden zijn nu immers in hun prachtkleed en misschien draagt ook een enkele Fuut al terug een kraag op de wangen. Mogelijk zijn ook de Slechtvalk, Bruine kiekendief of andere stootvogels aanwezig. Als het weer wat meezit wordt dit ongetwijfeld een boeiende voormiddag!

Afspraak: vertrek om 8.30 u op de Bist te Wilrijk. Einde om 12.30 u ter plaatse.

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Gids: Wim Roelant 0477/34 07 21 - roelantswim@gmail.com

Agenda

Zondag 30 januari - 8.00 u Bustocht naar Zeeland

Een winter zonder Zeelandtocht is voor vogelkijkers moeilijk denkbaar. Dus trekken we er vandaag weer naar toe.

Zeeland, dat is de uitgestrekte delta van Zeeuws Vlaanderen in het zuiden, tot Schouwen-Duiveland in het noorden. Wie Zeeland zegt, denkt vooral aan watergebieden, polders, dijken, inlagen, stranden, verre einders en natuurlijk ook aan vogels.

Weinig gebieden in West Europa bezitten zo'n vogelrijkdom als Zeeland. Ze zijn overal present op en langs het water, in schorren, weidegebieden, duinen en bossen. Soms met honderden bijeen op hoogwatervluchtplaatsen of foeragerend in de polders, soms maar enkele, verspreid in het landschap.

We gaan op zoek naar groepen ganzen, eenden, duikers, overwinterende roofvogels, allerlei steltlopers en tussendoor nog wat pleisterende zangvogels.

Het is eind januari ook uitkijken naar de eerste Grutto's die terugkerden.

We wisselen busritten af met korte wandelingen van max. enkele km. Onderweg bezoeken we allicht een aantal klassieke plaatsen maar trachten ook iets verrassend nieuws voor u te ontdekken.

Waar precies hangt in grote mate af van de voorbereiding en nuttige tips die Luc en Walter links en rechts opvangen. 's Middags eten we onze boterhammen op in een cafeetje waar we ons kunnen opwarmen aan een lekkere tas soep.

Zaterdag 5 februari - 19.30 u Winter-info-avond rond amfibieën in Edegem

In alle drie gemeenten/district van onze afdeling komen nog behoorlijk wat amfibieënsoorten voor maar hun voortbestaan is niet echt verzekerd. Het toenemende verkeer hakt in op de paddenpopulatie en het droogvallen van poelen en beken door rechtekking en verkaveling is zeker ook geen stimulus voor een gezonde amfibieën populatie. Daarom wordt vandaag de nodige aandacht gegeven aan deze boeiende maar bedreigde diergroep. Vanavond krijg je van Hugo Waeterschoot te horen welke verschillende soorten er in onze afdeling voorkomen en hoe je ze kan herkennen. Voor het tweede deel van de avond gaan we de praktische toer op met een aantal toelichtingen van eigen leden: Kris Vos met de resultaten en een sfeerverslag van de amfibieënactie te Edegem van vorig jaar en een vooruitblik naar de actie van 2011, Johan Baetens legt ons uit wat er allemaal mogelijk is om ons sterk verstedelijkt landschap toegankelijker te maken voor amfibieën en tenslotte kom je van Catherine Vandercruyssen te weten hoe je met eenvoudige tuinvijvertjes de natuur een aardig handje kan helpen. Genoeg dus voor een heerlijke, leerrijke en gevarieerde avond!

Smienten aan het Grevelingenmeer © Rudy Vansevenant

We duimen voor een droog winters weertje zodat we ten volle kunnen profiteren van de vogels en de weidse landschappen. Reken erop dat het weer echt de moeite zal zijn met een resem vogels die je niet elke dag voorgeschoteld krijgt. Leg alvast verrekijker en telescoop klaar want ze zullen gegarandeerd van pas komen.

Wie mee wil stort voor 20 januari € 16 (volwassene) of € 14 (student) op onze rekening. Kinderen tot 12 jaar gaan gratis mee.

Afspraak: We vertrekken aan de Bist om 8.00 u en zijn daar terug rond 19.00 u.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, warme regenvrije kledij en schoeisel, picknick, fototoestel.

Gids: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Leiding: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24 - 0479/98 57 77

foto: Kris Vos

Afspraak: gezien de focus deze avond ligt op Edegem gaat de avond door in zaal 't Forum, Romeinse Put 97 te Edegem. We starten om 19.30 u. Einde rond 22.00 u.

Leiding: Hugo Waeterschoot, Kris Vos, Johan Baetens en Catherine Vandercruyssen 03/288 81 07

Zondag 13 februari - 8.15 u Mossentocht in moerasgebied bij Kesselse Heide

“Kleine sierlijke plantjes, die groepsgewijze en in aanzienlijke hoeveelheid bij elkaar groeiend voorkomen”, zo worden mossen omschreven in het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (de Dikke Van Dale). Het is nu de beste tijd van het jaar om deze planten te gaan bekijken. Dré, een echte mossenkennër, gaat ons een heleboel soorten tonen tijdens deze wandeling in een onlangs aangekocht moerassig gebied. Het is er uitzonderlijk gaaf gebleven want voordien was het steeds in particulier bezit. Mis deze uitstap in dit mooie natuurgebied niet. Duffel je wel warm in!

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 8.15 u . Je kan rechtstreeks naar het gebied gaan (om 9.00 u) maar verwittig vooraf de leiding. Einde ter plaatse omstreeks 12.00 u
Mee te brengen: laarzen (zeker nodig), veldgids, fototoestel, loep, eventueel regenkleedij.
Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 (0485/71 73 48 – dit nummer is enkel op de dag zelf bereikbaar)

Gids: Dré Peeters

Zaterdag 19 februari - 19.00 u Algemene Ledenvergadering en Kaas en Wijnavond

Een uitgebreide aankondiging vindt u verder in dit nummer.

Zondag 27 februari - 9.15 u Winterwandeling op Fort 7

De winter gaat z'n laatste fase in maar de plantenwereld begint zich al te roeren met o.a. hazelaar en wilg. Ook de spechten, Winterkoning en Roodborst zullen we horen. Wandel met ons mee, ook al is het nog wel een beetje (?) koud.

Afspraak: om 9.15 u aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40 (schuin tegenover nr 75), te Wilrijk.

Einde omstreeks 11.30 u.

Mee te brengen: laarzen (bij regenweer) of stevig schoeisel, verrekijker, loep

De Fortgidsen leiden ons rond.

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Agenda

Zondag 6 maart - 14.00 u

Knoppenwandeling in het Middelheimpark en Park Den Brandt

Nog vroeg in het voorjaar slaapt er nog veel in de natuur maar er begint al behoorlijk wat te borrelen bij de vele planten en dieren. Reeds voor de winter hebben vele bomen hun voorjaarsknoppen aangelegd zodat deze bij de eerste zonnestralen van de lente kunnen ontbotten. Zo vroeg op het jaar is het dus ideaal om boomknoppen, de algemene vorm van bomen en hun schors eens van naderbij te bekijken.

Hiervoor kozen Fons en Nancy het Middelheimpark en Park Den Brandt uit. Er staan hier vele inlandse (en enkele allochtone) soorten die zich prachtig laten bewonderen.

Afspraak: aangezien knoppen niet aan een uur van de dag gebonden zijn, vertrekken we vandaag om 14.00 u aan de Middelheimlaan ter hoogte van de ingang van het beeldenmuseum (recht tegenover het kasteeltje Middelheim (niet het Kasteel Den Brandt!)).

© Guido Van Boeckel

Deze kind-en gezinsvriendelijke, rustige en educatieve wandeling duurt ongeveer 2 uur zodat we tegen 16.00 u terug aan de vertrekplaats zijn.... tenzij je blijft plakken aan de cafetaria van het Nachtegalenpark...

Gids: Fons Waeterschoot 03/230 87 48

Leiding: Nancy Geldhof 0485/84 38 26

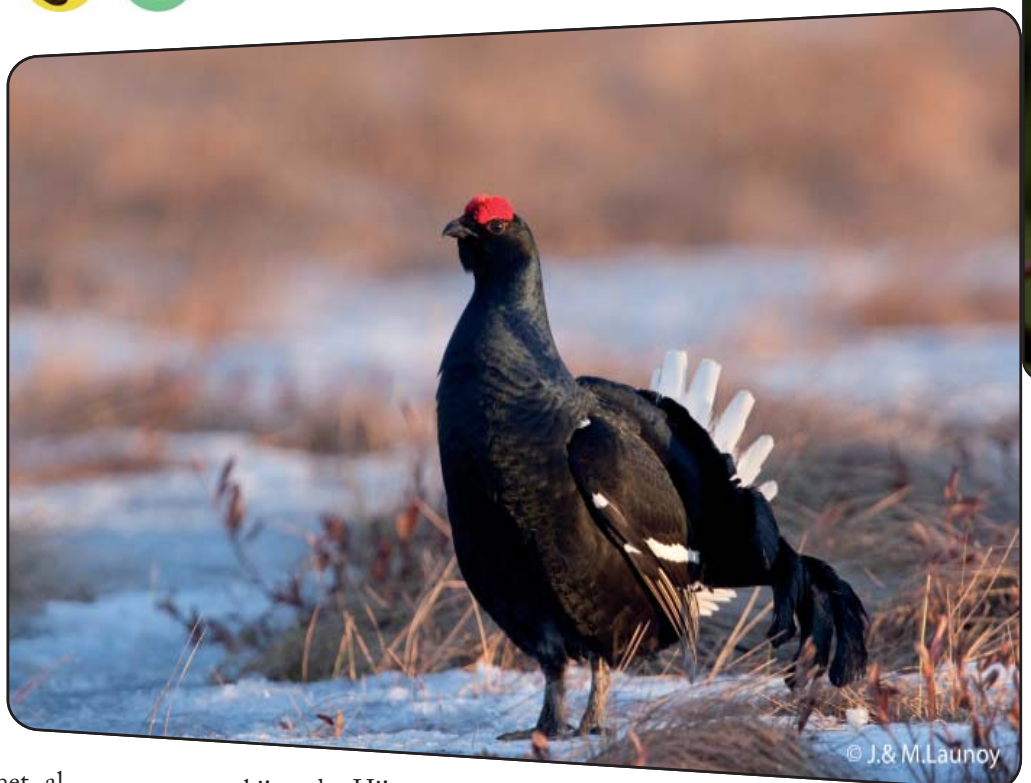
Vrijdag 11 tot zondag 13 maart Korhoenweekend in Hoge Venen

Dit weekend gaan we op zoek naar één van de zeldzaamste broedvogels van België. Het Korhoen, ooit een vrij algemene vogel zelfs op onze Kempense heideterreinen, heeft helaas heel wat aan aantallen moet inleveren. De enige populatie die ons land rest, bevindt zich op de Hoge Venen. De meningen over hoeveel hanen en hennen er hier nog resideren lopen uiteen. Mogelijk is het aantal al zo ver teruggelopen dat ze op langere termijn gedoemd zijn te verdwijnen.

Nu het voorlopig nog kan, hopen we dit zeldzame hoender nog te kunnen opsporen in haar natuurlijke habitat, de venen. Maart is overigens een ideale periode. Dan baltsen immers de hanen op een aantal vaste bolderplaatsen om zo de hennen tot een liefdesdans te verleiden en zodoende de soort alsnog verder te zetten.

Uiteraard zullen we trachten om deze dieren met de grootste omzichtigheid te observeren. We doen dit onder begeleiding van Jorn Van Den Bogaert, een gids met al jarenlange ervaring in de Ardennen, en de Hoge Venen in het

© J. & M. Launoy

bijzonder. Hij heeft voor ons alvast volgend programma

in petto waar zoals je ziet ook aandacht zal gaan naar andere interessante fauna van de Hoge Venen:

- vrijdagavond: na aankomst in ons verblijf, houden we mogelijk nog een avondexcursie op zoek naar een aantal nachtelijke schepsels die zich in de buurt ophouden. - -

- zaterdagochtend: in de vroege ochtend bezoeken we een uitkijkpunt vanwaar we kans maken de baltsende Korhoenen waar te nemen. Aansluitend maken we onder leiding van een gespecialiseerde gids een wandeling in de C-zone (beperkte toegang) van de Hoge Venen en om zo naast het Korhoen mogelijk ook andere interessante soorten waar te nemen. Dit traject zal echter alleen toegankelijk zijn indien er géén sneeuw ligt. Mocht koning winter toch z'n best gedaan hebben, dan tovert Jorn vast wel een andere leuke tocht uit z'n hoed!

- zaterdagmiddag: in de ruime omgeving van de Hoge Venen zijn er verschillende mogelijkheden voor het waarnemen van interessante fauna. Zowel vogels als zoogdieren zullen aan bod komen. De spoorzoekers onder ons kunnen alvast hun hart ophalen...

- zaterdagavond: wandeling naar een uitkijkpunt waar geregeld herten en ander wild zijn te observeren.

- zondagochtend: waarnemen van de Korhoenen van op enkele punten aan de randen van de venen. Een tweede poging indien we ze de vorige dag nog niet zouden gezien hebben...

- zondagmiddag: dit kan van alles zijn. Jorn heeft vanuit zijn uitgebreide ervaring en kennis heel wat in de aanbieding. Voor wie het nog niet zou weten, over de Bever weet Jorn als geen ander te vertellen, dus een bezoek aan een burcht zit er zeker wel in.

Afspraak: ter plaatse vrijdagavond om 20.00 u, Jeugdherberg Haute Fagnes, Bévercé, Route d'Eupen 36, 4960 Malmedy. Dit is een gastenverblijf met gezamenlijke slaapruidtes. Eénpersoonskamers zijn géén optie. Einde zondag omstreeks 17.00 u.

Mee te brengen: voldoende warme en waterbestendige kledij, laarzen, vogelgids, telescoop, verrekijker, slaapkledij, toiletgerief, zaklamp, fototoestel, wandelschoenen, ...

Maar gedetailleerde info zal nog volgen.

Kosten: voor het gehele weekend is de prijs € 90. Maximum 16 deelnemers. Dit is incl. verblijf en maaltijden in de jeugdherberg van Malmedy o.b.v. groepskamers, de kosten van de gids(en). Extra kosten voor drank of versnaperingen zijn niet inbegrepen. De kosten voor het vervoer dienen per auto met de chauffeur geregeld te worden. Aan te raden valt van hier een vergoeding van € 0,05/km aan de chauffeur te verrekenen.

Leiding: Wim Roelant 0477/34 07 21 roelantwim@gmail.com

Gids: Jorn Van Den Bogaert 0496/45 80 85

© Guido Van Boeckel

Wie vorig jaar deze tocht meemaakte herinnert zich vast het grote succes. Spijtig genoeg hadden we toen een beetje pech met de voorjaarsflora, want de timing was verkeerd. Nu hopen we dat de natuur ons op ongeveer de juiste datum haar volle pracht toont: Muskuskruid, Slanke sleutelbloem, Bosanemoon, Aronskelk, Speenkruid, Klaverzuring en nog veel meer. Hazen en reeën worden hier op vrijwel elke wandeling waargenomen. Buizerd, Grote bonte specht, Zwarte specht en Boomklever hebben hier hun leefgebied.

Het Uilenbos is 16 ha groot en eigendom van het OCMW. Dit is een natuurgebied in onze eigen afdeling. Het paalt nog aan een ander groot stuk bos. Gerda De Gheselle kent het gebied als

haar broekzak en zal ons gidsen. Profiteer van de gelegenheid om dit mooie gebied te bezoeken want het is niet vrij toegankelijk.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 8.30 u. Je kan rechtstreeks naar het gebied gaan, om 9.00 u op de hoek van de Lintsesteenweg en de Lege Velkantlaan in Hove. Einde ter plaatse omstreeks 12.00 u

Mee te brengen: laarzen, veldgidsen, verrekijker, loepje, fototoestel.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 (0485/717 348 – dit nummer is enkel op de dag zelf bereikbaar)

Gids: Gerda De Gheselle

Zondag 20 maart - 8.30 u Voorjaarsflora in het Uilenbos te Hove

Agenda

Zondag 27 maart - 8.15u Gruttotocht Turnhoutse Vennen

“Grutto, grutto, grutto!” Vanaf begin maart tot ver in mei is deze roep te horen in menig open en vochtig natuurgebied. Is? Of binnenkort was te horen? Want gaat het wel goed met de meest oranje gekleurde onder onze weidevogels, de Grutto? Bij onze noorderburen, toch wel gekend als het bolwerk van deze soort, gaat de Gruttopopulatie de laatste jaren gestaag achteruit, tussen 1990 en 2000 bv. met 33%. Ook in Duitsland en de Oost-Europese broedgebieden is er een opvallende terugval van de aantallen broedparen.

De Vlaamse cijfers zijn heel wat lager (Vldn: ca. 1200 paar (2002) tov. Ned: 46 000 paar (2000)) maar lijken wel nog redelijk stand te houden. Opmerkelijk is dat er al lange tijd een verschuiving waarneembaar is van biotoopkeuze. Waar de Grutto voorheen graag tot broeden kwam op natte heide, vennen en halfnatuurlijke hooilanden, rekent deze soort tegenwoordig steeds vaker weiden en ander cultuurlandschap tot zijn areaal. Maar ook dit biotoop staat onder druk door de almaar toenemende monocultuur, overbemesting en het steeds vroeger maaien van de gewassen. In Nederland is men daarom al jaren bezig met het zoeken van landbouwmethodes waar zowel de boer als de Grutto – en uiteraard ook tal van andere weidevogelsoorten – baat bij hebben.

Vandaag hopen we deze sierlijke steltloper te kunnen ontdekken in één van z'n bastions in ons land, namelijk de vennen rondom Turnhout. In deze streek is de Grutto na een serieuze dip in de aantallen in de jaren 1970, sinds begin deze eeuw bezig aan een voorzichtige comeback. Naar de gegevens van de recentste broedvogelatlas (2000-2002) zou de soort hier toch terug rond de 230-250 paren zitten. Of dat aantal nu, bijna 10 jaar na datum, nog gehaald wordt, hopen we vandaag samen met u te ontdekken.

Afspraak: vertrek om 8.15u aan de Bist.

Einde omstreeks 17.00 u ter plaatse

Mee te brengen: Picknick, drank, laarzen, vogelgids, telescoop, verrekijker, loep, regenkledij.

Bijdrage in de kosten, ter plaatse aan de leiding te betalen: € 1

Leiding: Wim Roelant 0477 34 07 21

roelant wim@gmail.com

Gids: Luc Van Schoor 0494 33 63 09

luc.vanschoor@scarlet.be

Grutto © Rudy Vansevenant

Zondag 3 april - 8.30 u Voorjaarsflora in Lachenbos/Wevenbos Lier

Vorig jaar bezochten we het gebied op een maandagavond met de plantenwerkgroep. Op algemene aanvraag doen we dat nu nog eens over, maar voor een ruimer publiek en op een ander tijdstip, wel in dezelfde periode. Het gebied is gelegen in de driehoek Lier – Duffel – Lint. Het Lachenbos, in onze afdeling gekend onder de naam Wevenbos, is een eerder ruig bos waar de natuur zijn gang kan gaan. Het kan er erg nat zijn, er zijn weinig wegen, dus helemaal geen park. Voor de streek zijn planten als Eenbes, Grote keverorchis en Gulden boterbloem echt wel topers. Alleen al het “sneeuwtapijt” van de uitbundig bloeiende Bosanemonen en Witte klaverzuring zijn de verplaatsing waard. Met een beetje geluk en wat zoekwerk vinden we in de onmiddellijke omgeving het Muizenstaartje (kleine ranonkel).

Boomklever en Boomkruiper zijn bijna zekerheden, ook Blauwborst hebben we daar ooit “gespot”.

Afspraak: vertrek om 8.30 u op de Bist te Wilrijk met eigen wagens. Einde om 12.00 u ter plaatse. Wie rechtstreeks wil gaan, stuurt best een e-mail naar walter.van.spaendonk@scarlet.be, telefonisch bij Wim of Walter kan ook.

Mee te brengen: Laarzen, plantengids, verrekijker, loep.

Gids: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24 - 0479/98 57 77

Leiding: Wim Van Deynze 03/455 10 70 - 0497/81 07 77

Zondag 10 april - 9.30 u Slakkenwandeling in het Rivierenhof

Het Rivierenhof te Deurne is een waterrijk park gelegen langs het Groot Schijn en de oude Herentalse vaart met heel wat variatie. Een uitgelezen terrein dus om eens naar minder bekende diertjes uit te kijken: zoetwaterslakken. Zuiver zoetwater herbergt heel wat kieuw- en longslakjes die in deze periode nog makkelijk op te sporen en te vangen zijn doordat de waterbegroeiing en de begroeiing van de beekkanten (brandnetels!) nauwelijks opgeschoten zijn. Bovendien is de kans op één of meerdere salamandersoorten zeker niet uitgesloten in deze periode van het voorjaar. De gids (Jan Waeterschoot) is een ware slakkenkenner en een begeistert spreker. Laat je dus

vandaag maar fascineren door deze diertjes! We vertrekken aan de parking van de Bist te Wilrijk om 9.30 u om met kostendelend vervoer met een slakkengangetje tegen 10 u aan het Sterckshof te zijn voor een 2 uur durende tocht. En laat je niet afschrikken door een buitje immers: "hoe natter hoe slakker"! Het hoeft geen toelichting dat dit een erg kindvriendelijke tocht is.

Gids: Jan Waeterschoot 03/230 87 48

Leiding: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12

Zondag 17 april - 14.00 u Wandelen in het Mastenbos, Kapellen

Het 'Mastenbos' is niet uitsluitend bos maar een gevarieerd gebied met een hoge landschappelijke waarde. We wandelen er door majestueuze dreven die herinneren aan het vroegere landschapspark, langs waterpartijen en kleine heideveldjes, door ruige graslanden en bosgedeelten terwijl we onze ogen open houden voor de rijke fauna en flora.

In het oude park zien we een langgerekte vijver. Vogels profiteren hier van het rijke insectenleven boven het water en vinden nestgelegenheid in de talrijke oude bomen.

Reeën, Vos, Bunzings en Wezels hebben hier hun territorium.

Vleermuizen huizen in de vele bunkers, relictten uit de eerste wereldoorlog.

Onze gids, Henri Moeskops, kent het gebied als zijn broekzak.

Afspraak: vertrek om 13.30 u op de Bist te Wilrijk met eigen wagens.

Aansluiting ter plaatse mogelijk om 14.00 u in de Oude Galgenstraat, Kapellen, tegenover Fort Ertbrand (ingang Mastenbos).

Mee te brengen: wandelschoenen volstaan.

Leiding: Jos Daniëls 03/458 02 02

Gids: Henri Moeskops

Oranjetipje - foto: Guido Van Boeckel

Trek uw laarzen of bottinnen aan en komt nu volop genieten van het ontluikende groen in diverse tinten!

Zondag 25 april - 9.00 u Lentewandeling op Fort 7

Spits ook uw oren want de vogels zullen zich nadrukkelijk laten horen en speur tussen het groen of op het water naar al wat beweegt.

Hommels en voorjaarsvlinders kunnen we eveneens verwachten en laat de pittige lentelucht uw longen vullen.

Let op, deze periode duurt heel kort!

Afspraak: om 9.00 u aan de ingang van Fort 7, Legerstraat 40 (schuin tegenover nr 75) te Wilrijk.

Einde omstreeks 11.30 u.

De Fortgidsen leiden ons rond.

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Agenda

Weekend Schiermonnikoog:

het natuur-Waddeneiland bij uitstek op zijn best

Van vrijdag 26 tot maandag 29 augustus 2011

Gids en Leiding: Hugo Waeterschoot, 03/455 22 12 of hugo.waeterschoot@scarlet.be

Schiermonnikoog, het meest noordelijke Waddeneiland van Nederland is een paradijs op allerlei vlak. Het autovrije eiland met klein, laat middeleeuws dorpje is de rust zelve en kent zijn oorsprong in de Walvisvaart; getuige de walviskaak bij de ingang van ons hotelletje. Spectaculair zijn natuurlijk de schier eindeloze duinenpartijen, stranden, slikken, schorren en kreken en de hieraan verbonden fauna en flora. Het totale gebied is enkele duizenden hectaren groot en laat zich einde augustus van zijn beste kant zien. Toegegeven, de bloei van de planten loopt stilaan naar het einde, maar velen, waaronder de typische planten van duinpannen en duinruggen, laten zich nog prachtig bewonderen. Denk maar aan de Knikkende distel, de Parnassia, de Duingentiaan, de vele slikken- en schorreplanten (Ogentroost, Lamsoor, Zeekraal,...), enz... . De stranden en wadden van Schiermonnikoog zijn minstens even interessant met de vele schelpen en andere mariene beestjes en wieren die we hier aantreffen en die we dit weekend trouwens ook even bekijken in het plaatselijke schelpenmuseumje. Zelden zulk een geëngageerde eigenaar van een museum gezien. Je zal het zelf wel merken. Op het programma staan onder andere excursies naar De Westerplas een grote brakwaterplas, het RIF, één der grootste schorregebieden van Europa, de Kwelder van Schier waar we een heel eind in trekken op zoek naar die typische flora en de daar verblijvende Lepelaars, de stranden, op zoek naar schelpen, zeehonden en zeevogels, de duinpannen, op zoek naar zeldzame duinflora, een avondexcursie om de melkweg te bewonderen (inderdaad bij open hemel en stikdonkere nacht (het is immers nieuwe maan) kan je vanop Schier de melkweg nog prachtig waarnemen), het plaatselijke schelpenmuseum en natuurmuseum, de slikken, op zoek naar trekvogels en enkele hoogwatervluchtplaatsen. Ronduit spectaculair. Variatie spant dus de kroon, dat heb je al wel begrepen. Bovendien doen we alles te voet en met de fiets want Schier is gezien zijn autovrij karakter een fietsparadijs bij uitstek natuurlijk.

Om hiervan tenvolle te kunnen genieten trekken we er 4 dagen op uit en vertrekken we op vrijdag (kostendelend vervoer) en komen we pas maandagavond terug. We verblijven in een gezellig familiepension "hotel Duinzicht" gelegen aan de Badweg 17 aan de rand van de oude dorpskern (www.hotelduinzicht.nl). Bovendien is einde augustus de vakantie al afgelopen voor de meeste Nederlanders en Duitsers, waardoor het al heel wat rustiger is op het eiland. We wachten nog een offerte af van het hotel maar gebaseerd op de prijs van het hotel van vorig jaar zou de prijs van dit weekend meer dan waarschijnlijk € 335 bedragen op basis van een tweepersoonskamer (nauwelijks iets meer dan enkele jaren geleden). Hierin zitten 4 dagen verblijf, alle

maaltijden, evenals fietsenhuur, boot, lokale bus en fietsplan. Enkel persoonlijke drankconsumpties en het kostendelend vervoer komen hier nog bij.

Er kunnen maximaal 18 deelnemers mee. Om iedereen een faire kans te geven kan je inschrijven vanaf zaterdag 8 januari. Je mag dan vanaf 9.00 u 's morgens bellen of mailen naar Hugo Waeterschoot (03/455 22 12 of Hugo.waeterschoot@scarlet.be). Na aanmelding dien je een voorschot van € 100/persoon te storten op rekening van de afdeling (zie onderaan p. 2) met vermelding van SCHIER, je naam, telefoon, en e-mail).

Misschien wist je dit al, maar Schiermonnikoog werd in het laatste decennium al tweemaal verkozen als de mooiste plek van Nederland!

Je zou voor minder naar daar gaan, niet ?

Hugo Waeterschoot

Parnassia - foto: Hugo Waeterschoot

foto: Kris Vos

Minicursus amfibieën

Wil je echt meer weten over amfibieën? dan stellen we je 3 activiteiten voor:

- Het meeplaatsen van de schermen langs de wegen op zaterdag 5 februari 2011. Meer info bij Kris Vos KrisV@skynet.be
 - Onze infoavond over amfibieën, op zaterdag 5 februari 2011 in 't Forum, Romeinse Put nr 97 in Edegem om 19.30 u.
 - De paddenoverzetactie zelf, geef hiervoor je mailadres op aan Kris Vos, KrisV@skynet.be, en zij zal u verwittigen wanneer de weersomstandigheden goed zijn voor de trek en wij dus de amfibieën gaan overzetten.
- Al deze activiteiten zijn uiteraard gratis.

De voorbije 2 jaar werden vanaf einde februari tot medio april in de omgeving van het Arendsnest en het Kattenbroek te Edegem amfibieën veilig over straat gezet.

In 2009 ging het om 49 levende en 17 dode exemplaren. In 2010 werden 302 amfibieën levend overgezet en 93 dood aangetroffen. In de daaropvolgende periode werd ook op zoek gegaan naar de voortplantingsplaatsen van de verschillende soorten.

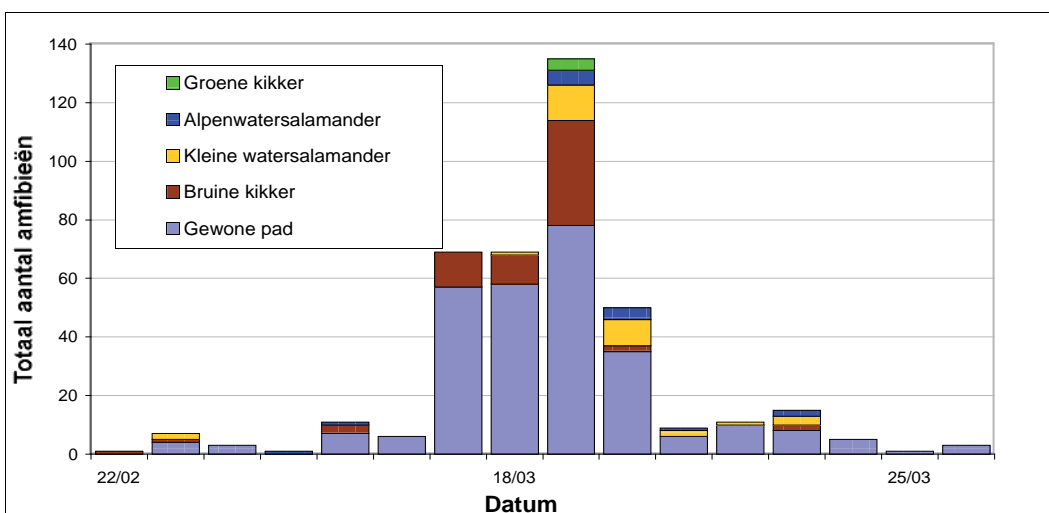
De Gewone pad (*Bufo bufo*) was daarbij het meest vertegenwoordigd, gevolgd door de Bruine kikker (*Rana temporaria*).

Ook dit jaar willen we opnieuw deze diertjes veilig naar hun voortplantingspoeltjes helpen. De exacte startdatum is afhankelijk van de buitentemperatuur (7° om 18u) en kan dus nog niet meegedeeld worden, maar als richtlijn kan je alvast de periode half februari tot einde maart noteren. In die periode worden dagelijks (indien niet te droog en te koud) de straten (Arendsnestlaan, Ir. Hansenstraat, Ter Hoger Haegen, Boerenlegerstraat, Kattenbroek, Terelststraat) afgestapt om de diertjes over te helpen. We beginnen meestal rond 20.00 u, bij valavond.

Nieuw dit jaar is dat we van de gemeente Edegem een paddenscherm ter beschikking zullen krijgen om er voor te zorgen dat er minder slachtoffers vallen in het Kattenbroek. Voor het opstellen van de schermen (dit zou in het weekend van 5-6 februari gebeuren) wordt wel op onze medewerking gerekend. Heb je dus zin om mee te helpen bij het plaatsen van de schermen, de padden-overzet of de zoektocht naar voortplantingsplaatsen, geef dan een seintje aan Kris Vos (krisv@skynet.be of 0498/71 32 58) zodat we je op de hoogte kunnen houden van onze activiteiten.

Bij deze wensen we ook een warme oproep te doen om alle waarnemingen van (al dan niet levende) amfibieën in onze afdeling door te geven aan Kris Vos (krisv@skynet.be) of zelf op de website www.zuidrand.waarnemingen.be in te vullen. Met behulp van deze gegevens kunnen we de noodzaak voor meer acties voor onze amfibieën in kaart brengen en in de komende jaren eventueel bijkomende acties op touw zetten. Alvast bedankt!

Soort	Overgezet	Dood	Voortplantend
Alpenwatersalamander	8	6	-
Kleine watersalamander	17	13	8
Gewone pad	212	54	100
Bruine kikker	61	6	6
Groene kikker	4	-	2
Totaal	302	79	116

*2011: voor de afdeling een jaar om op adem te komen!
Kunnen we ook op jou rekenen?*

Algemene Ledenvergadering en Kaas en Wijnavond Zaterdag 19 februari 2011, om 19.00 u zaal VIZIT, BISTplein te Wilrijk

Ja, je leest het goed, een weekje later dit jaar zodat je Valentijnsafspraken kunnen doorgaan. Opnieuw verwachten we jullie massaal voor onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering. Het hoeft geen betoog meer dat dit helemaal geen saaie boel is maar een gezellige en erg leuke avond, zowel voor nieuwe leden als voor leden die al vele jaren meedraaien. We starten dit jaar met een aangenaam en visueel overzicht van de activiteiten van 2010 (al biodiversiteit wat de klok slaat, niet ?) en een toelichting omtrent datgene wat het

komende jaar te bieden heeft. Ook vragen we even je aandacht voor het formele gedeelte van een LAV alvorens de benen onder de tafel te steken voor een gezellige kaas en wijn avond. Hopelijk is het weer niet zo guur als vorig jaar en moeten we niet zoals toen met schaatsen naar de VIZIT afzakken !

Wil je de biodiversiteit van onze afdeling eens bekijken, het kloppend hart van de vereniging, die onuitputtelijke energiebron van vrijwilligers dan staat zaterdag 19 februari 2011 nu reeds met stip aangeduid in je agenda. Bovendien vormt deze avond voor nieuwe leden een uitgelezen mogelijkheid om op een vlotte manier kennis te maken met onze actieve afdeling. We bieden je dan ook volgend interessant aanbod aan:

- een kort overzicht van het reilen en zeilen van de afdeling het afgelopen jaar en de verwachtingen voor 2011 waarbij we tevens de begroting en het bestuur voorstellen
- een korte voorstelling van het activiteitenprogramma van 2010
- een uitgebreid kaas en wijndiner
- het jaarlijkse overzicht van grappige momenten en prachtige natuurbeelden geschoten op de vele afdelingsactiviteiten (lachspieren in bedwang houden !!)
- en tot slot en naar goede gewoonte de uitreiking van de geselecteerde afdelingsfotos van het jaar! Uit het binnengestuurde digitale materiaal kiezen we van iedere fotograaf de meest originele natuurkiekjes of foto's die de afdelingswerking in 2010 demonstreren.
- de losse babbels waarbij je al de vragen die je maar zou hebben omtrent wensen en suggesties voor activiteiten naar voren kan brengen (en met wat Gageleer op het einde gaat dit gewoonlijk nog wat vlotter).

Dit alles kost slechts € 8,5/persoon (inclusief 2 glazen wijn of water) bij voorinschrijving voor 28 januari (graag een berichtje aan Guido Callaerts (03/828 11 03 of e-mail: callaertsguido@base.be), of € 10 ter plaatse zonder voorinschrijving, beide te betalen aan de kassa bij de ingang. Het wordt dus ongetwijfeld weer een fijne avond!

Opgepast! dit evenement gaat door in zaal VIZIT, Heistraat 34, 2610 Wilrijk (op de Bist naast de Blokker).

We starten stipt om 19.00 u om op tijd aan tafel aan te schuiven!

Er kan in de mate van het mogelijke rekening worden gehouden met dieetvoorschriften of veganistische levenswijze indien melding bij de inschrijving.

Oproep voor binnenbrengen van elektronisch beeldmateriaal!

Dikwijls horen we op de LAV van velen onder jullie de vraag waar we die prachtige en grappige beelden van het afgelopen jaar toch vandaan haalden. Wel... van jullie! De presentatie op de algemene vergadering kan enkel een succes zijn dankzij jullie beelden van afdelingsactiviteiten. Vandaar onze (jaarlijkse) oproep voor elektronisch beeldmateriaal over onze activiteiten van 2010! Heb jij nog digitale foto's liggen of ken je gewoon een prettige anekdote omtrent het afgelopen werkjaar, bezorg het dan graag aan René Heylen of Hugo Waeterschoot, Groenstraat 59, 2540 Hove (hugo.waeterschoot@scarlet.be) liefst voor 20 januari. We zijn vooral op zoek naar foto's met sfeerbeelden en mooie natuurkiekjes van het afgelopen jaar; de kwaliteit doet er echt niet toe hoor! We selecteren uit jouw bijdrage dan het mooiste of origineelste beeld dat we laten afdrukken op groot formaat. Digitale foto's kunnen doorgestuurd worden (< 10 !) of beter nog op een CD of memorystick afgeleverd op één van bovenstaande adressen.

Boek 'Het stuift op de hei'

Geregeld wordt onze rAntGroen geïllustreerd door de mooie foto's van Willy Ceulemans, Natuurpunter uit Keerbergen. De insectjes op de heide zijn zijn passie en hij observeerde hun levenswijze gedurende vele uren. Nu schreef hij er een prachtig boek over en illustreerde het met zijn eigen foto's. Een echte aanrader voor al wie de verhaaltjes over deze boeiende dieren wil lezen.

Catherine Vandercruyssen

In 2010 Internationaal Jaar van de Biodiversiteit hangt deze publicatie een beeld op van de lokale biodiversiteit in de Keerbergse heidegebiedjes Kruisheide en Pommelsven. Het boek focust op een 40-tal solitaire bijen- en evenveel solitaire wespesoorten. Hier mogen zij eens in het voetlicht treden, uit de schaduw van de Honingbij en de Gewone wesp. Ze kleuren

immers het insectenleven op de hei en dit niet alleen vanwege hun markante verschijningsvormen, ook om hun soortenrijkdom, gespecialiseerde levenswijze, koekoeksgedrag, regulerend optreden tegenover andere insectenpopulaties, en hun relatie tot droge heide. Ze genieten er bescherming, organiseren hun leven en zorgen voor nageslacht. De lezer mag mee speuren op de hei, fotograferen, de beestjes proberen op naam brengen, delen in de verwondering bij het ontdekken van een nieuwe soort. Hij/zij stelt vast dat achter het idyllische beeld van de "purperen hei" gestreden wordt voor een plaatsje onder de zon, letterlijk. Méér, Kruisheide en Pommelsven verwennen ons met enkele in Vlaanderen zeldzaam geworden soorten. Maar hoelang nog? Welke beheer is aangewezen? De soortenrijkdom houdt echter niet op bij bijen, wespen en hun voedselplanten. Tientallen andere soorten komen in het stuk voor, zij het in een figurantenrol: spinnen, zweefvliegen, vlinders, sprinkhanen, libellen en kevers. Over 135 pagina's defileren zo'n 190 insectensoorten in woord, maar vooral in beeld aan de hand van 370 foto's, alle de jongste jaren geschoten op de 2 heitjes. Als uitsmijter keren we even terug naar de jaren '50: hoe keek een buitenjongen van hier aan tegen biodiversiteit zo dat woord al was uitgevonden?

Het boek toont een verrassend gezicht van de Keerbergse hei en vraagt om eerherstel voor inheemse dier- en plantensoorten.

Het wordt uitgegeven door de gemeente Keerbergen en kost € 18.

bij de gemeentelijke milieudienst milieudienst@keerbergen.be, 015/50 90 40 of 015/50 90 25

bij Willy Ceulemans, willy.ceulemans1@telenet.be, 0499/35 04 20

via Catherine Vandercruyssen, cvdx@telenet.be, tel 03/288 81 07

Het stuift op de hei, uitgegeven door de gemeente Keerbergen, tekst en foto's Willy Ceulemans, gebonden, 135 p., volledig in kleur, prijs € 18.

Hoera, hoera ...

Kris Vos kon als grootmoeder recent genieten van een uitbreiding van de biodiversiteit in haar familie door de geboorte van een kleindochter **LENTE** !

Idem dito bij het jonge paar Leen Van Vlierberghe en Wim Roeland waar nummer 3, **SAM**, het levenslicht zag.

We wensen jullie van harte geluk en hopen natuurlijk stiekem om binnen een generatie jullie (klein) kinderen te mogen verwelkomen.

Bestuursberichten

foto's: René Heylen

24 oktober Opendeur Fort 7

Een schat aan bioversiteit midden in de stad

Een ware feestdag was het vandaag: **het fort zette zijn deuren wagenwijd open** om iedereen te laten kennis maken en genieten van biodiversiteit, ja hier zelfs temidden van de stad. Bijna 1000 geïnteresseerden bezochten het Fort vandaag ondanks dat ook de regen "opendeur" hield.

Iedereen werd verwelkomd door de **Forthaas** (letterlijk te nemen!) die appels uitdeelde aan de zachte vervoergebruikers (te voet, fiets of openbaar vervoer) als blijk van waardering hiervoor. Volwassenen volgden een 2 uur durend parcours langs en doorheen het Fort waarbij ze kennis maakten met honderden foto's die de biodiversiteit op het Fort weergaven, de vleermuisbunkers waar ze in het pikdonker letterlijk konden voelen hoe vleermuisen overwinteren en de vele educatieve standen in de Fort gebouwen zelf. Voor kinderen was er een speciale "zelf-doe activiteit" voorzien rond biodiversiteit die duidelijk gesmaakt werd gezien er meer dan 150 jongeren aan deelnamen.

Eens in het Fort en uit de regen konden de deelnemers uitvoerig kennis maken met **wat biodiversiteit eigenlijk betekent** voor de natuur, voor de maatschappij en zelfs de economie. Je werd er meteen vastgeklampt bij een virtuele appelboom waar Gilbert je de relatie met bijen en vruchten vertelde, of je kon met je handen tasten in voeldozen die je verschillende bladertypes lieten voelen, of je kon het nut en belang van spinnen te weten komen, of de vleermuisen en hun leefwijze van naderbij en in detail bekijken, of meer over het Fort te weten komen als monument van Philip, of een minihandleiding tuinvijveraanleg volgen, of meer te weten komen over lokale zuivering door bacteriën, ...of...of...of... Teveel om allemaal op te noemen.

De standen rond "wat kunnen wij dan **persoonlijk doen aan het herstellen/behouden van de biodiversiteit**" waren minstens even populair. Het was gewoon aanschuiven aan de stand rond hout-cultuur en natuur, je kwam oog in oog te staan met een prachtige insectentoren en kon intekenen op de behaagactie, natuurlijke zaden van het fort, of een gepaste nestkast voor je tuin of terras aanschaffen. Allemaal kleine maar daarom niet minder interessante en belangrijke bijdragen aan de lokale biodiversiteit. De deelnemers konden trouwens persoonlijke biodiversiteitsengagementen tekenen, gaande van het aanplanten van een natuurlijke streekeigen haag tot en met nestplaatsen voor vogels en insecten in je tuin.

Natuurpunt was wat trots om **Veerle Baetens** te kunnen voorstellen als ambassadrice van deze campagne voor meer lokale biodiversiteit. Spontaan, kwetsbaar en met charme gaf ze aan hoe het verhaal van de bijen en de vruchtenbomen haar geïnspireerd hadden rond het toch wel wat abstracte thema 'biodiversiteit', wat ze ook duidelijk maakte ten opzichte van de talrijk opgekomen pers.

Het hoogtepunt van de opendeur was zondermeer de **ondertekening van een biodiversiteitsverklaring** samen met het district Wilrijk. Thierry Vanderkindere (districtsvoorzitter) en Hugo Waeterschoot (voorzitter afdeling) ondertekenden het lokale charter met als doel natuurontwikkeling en biodiversiteit in Wilrijk meer kansen te geven (zie speciaal artikel wat verder in het tijdschrift). Veerle overhandigde de districtsvoorzitter twee fotokaders met de Wilrijkse adoptiesoorten van het charter (de Kamsalamander en de Haas) wat duidelijk gesmaakt werd.

Tot slot kon al de opgedane kennis en engagementen gesmeerd worden (best niet weggespoeld natuurlijk) met een stevige slok Gageleer of Bio-fruitsap in het Biocafé. Ondanks het gure weer smaakte dit naar meer...

De optelsom van de dag was dan ook bijzonder positief: een kleine 1000 enthousiaste en voldane bezoekers, vele persoonlijke engagementen, de onderretkende biodiversiteitsverklaring met Wilrijk, een uitverkocht biocafé, ...

En de forthaas die zag dat het goed was !

Hugo

Kroniek van een aangekondigde overstroming

'Te weinig en te traag'

Mechelen 16 november 2010 - Dankzij de overstromingsvoorspellers van de Vlaamse Milieu Maatschappij weten we nu beter dan ooit waar en wanneer er wateroverlast te verwachten valt. Dat is nuttig: de overheid kan nog snel links en rechts een dijk versterken en de burger heeft de tijd om zijn zetel op houtblokken te zetten. Maar dat volstaat uiteraard niet; het waterbeleid moet de problemen niet enkel zien komen, maar ze vooral zien te vóórkomen.

Als straks de dweilen zijn uitgewrongen, wordt het tijd om kritisch te bekijken hoe het komt dat dit probleem maar blijft aanmodderen. In de nasleep van de vorige zware overstromingen (jaarwisseling 2002-2003) werden immers veelbelovende initiatieven op het spoor gezet: de watertoets zou voorkomen dat er nog gebouwd wordt in overstromingsgebied, de stedenbouwkundige verordening hemelwater zou ervoor zorgen dat er minder water in de riolen terecht komt, en het pièce de résistance – het decreet integraal waterbeleid – ging zorgen voor een aanpak van de problemen aan de bron, voor een afstemming tussen alle waterbeheerders én voor de afbakening en vrijwaring van de overstromingsgebieden.

Het politieke geheugen is echter kort en het enthousiasme voor het waterbeleid bleek al tijdens de vorige legislatuur bekoeld. De armslag van de watertoets werd ingeperkt. De bekkenbeheerplannen liepen een jaar vertraging op en bevatten vervolgens slechts voor 616 ha overstromingsgebieden. Enkel de stedenbouwkundige verordening en – in een andere context – het SIGMA-plan, bleven op spoor.

In het huidige Vlaamse regeerakkoord (2009) werd beterschap beloofd: inzake overstromingen zou de nadruk liggen op water vasthouden, dan pas bergen en ten slotte afvoeren. De stedenbouwkundige verordening hemelwater zou worden aangepast, de watertoets geëvalueerd en de bekkenbeheerplannen verder uitgevoerd.

De realiteit is echter anders.

Vorige legislatuur al legde de rioleringssector een uitgewerkt en breed gedragen voorstel op tafel voor de aanpassing van

de stedenbouwkundige verordening - Vlaams minister van Ruimtelijke Ordening Muylers heeft nog geen enkel initiatief ter zake genomen. De ambtelijke voorbereiding van de evaluatie van de watertoets is afgewerkt en nu moet Vlaams minister Schauvliege een aangepast voorstel aan de Vlaamse Regering voorleggen. De uitvoering van de acties uit de bekkenbeheerplannen vordert aan een sukkeltempo.

Bij de toepassing van de watertoets en de realisatie van overstromingsgebieden blijkt nog te vaak dat het algemeen belang moet wijken voor lokale, private belangen. Om water beter vast te houden in landbouwgebied (de helft van Vlaanderen), moet een strenger erosiebeleid op poten worden gezet, het enige initiatief daar is de oprichting van een meldpunt door minister Schauvliege. De vorig jaar goedgekeurde stroomgebiedbeheerplannen, die een hele reeks extra maatregelen bevatten, zijn een lege doos: de Vlaamse regering vond geen extra middelen in crisistijd.

Ondertussen verbetert de situatie er niet op.

Het aantal natuurrampen nam de laatste decennia al gevoelig toe en uit klimaatmodellen blijkt dat we de komende tientallen jaren nog meer te kampen zullen hebben met overstromingen. Willen we die uitdaging het hoofd bieden, dan moeten twee sporen gevolgd worden. Een aanpak aan de bron moet ervoor zorgen dat we meer water vasthouden in landbouwgebied én in verstedelijkte gebieden. Daarmee pakken we niet alleen overstromingen, maar ook perioden van droogte aan (want die worden ook talrijker door de klimaatverandering). Tegelijkertijd moet er meer ruimte voor water komen in de beek- en riviervalleien: de winterbedding is immers geen theoretisch concept, zoals dit weekend nog maar eens bleek. Die broodnodige ruimte voor water biedt meteen ook enorme kansen voor de bedreigde natuur in Vlaanderen.

Vandaag betalen we de prijs voor de politieke inertie van de vorige jaren. Door de klimaatverandering stijgt echter de inzet: als het beleid zo voortdoet, wordt de kroniek van de aangekondigde overstroming geen éénmalig nieuwsfeit, maar een langlopend en duur vervolghethaal.

Wim Van Gils, diensthoofd beleid, Natuurpunt

Vogels Voeren & Beloeren 2011

Onze tuinvogels hebben het in de winter vaak erg moeilijk om voldoende eten te vinden. Door hen te voederen help je hen door een moeilijke periode en zit je meteen op de eerste rij van een van de mooiste shows ter wereld!

Profiteer van het Voeren en Beloeren om hen te tellen en ons je maandelijkse telgegevens door te geven en mee te tellen op het nationaal telweekend op 5 en 6 februari 2011.

Zo kan Natuurpunt de talrijkheid en verspreiding van tuinvogelsoorten onderzoeken.

Lees trouwens alles over de voorbije winter 2009-2010 en over de tuinvogeltelling van 2011 op de website van natuurpunt www.natuurpunt.be!

foto: Willy Ceulemans

Maak van je tuin een natuurreservaatje

De Vereniging voor Bos in Vlaanderen (het VBV) trekt in zijn nieuwsbrief van oktober 2010 aan de alarmbel omdat Vlaanderen dagelijks een oppervlakte gelijk aan 1,5 voetbalveld ontbost! De Vlaamse regering had nochtans de doelstelling om 10.000 hectaren bos bij te planten. En zoals we in een vorige rAntGroen lazen, verdwijnt er in Wallonië sinds de laatste wereldoorlog elke dag, het equivalent van 2 voetbalvelden onder beton...

Tijd dus om zelf de handen uit de mouwen te steken.

Neem daarom volgend engagement :

ik verwelkom de natuur in mijn tuin

en geniet van de kleuren en geuren, de planten en dieren

Laat de natuur gerust haar ding doen in een deel van of in heel je tuin: wilde planten en bloemen zorgen niet enkel voor een overvloed aan kleuren en geuren, ze bieden ook voedsel en beschutting aan vogels, vlinders, lieveheersbeestjes, enz.

Woekerende planten kunnen soms vervelend zijn, maar de meeste soorten vallen best mee: sommige trekken insecten aan die nuttig zijn voor de tuin (Paardenbloem, Madeliefje), geven vogels een schuilplaats en voedsel (Klimop, Vlier) of verbeteren de bodem met hun wortels (Zuring, Klaver).

Andere zijn dan weer eetbaar (Daslook, Weegbree), geneeskrachtig (Korenbloem, Akkerviooltje) of gewoon mooi (Wolfsmelk, Klaproos). Er zijn zelfs onkruidverdelgers bij (Rogge, Zomarsem ...)! Vaak combineren ze, zoals de brandnetel, verschillende kwaliteiten.

Laat wilde planten spontaan groeien in een deel van of in heel je tuin. Voorzie een hoop stenen voor hagedissen, spinnen, mossen, varens, ... en stronken voor zoogdieren, houtverterende insecten, zwammen: de natuur doet de rest!

Een extra pluspunt: dit alles vergt weinig onderhoud nl. één maaibeurt in juni en één in september. Normaal hoeft je zelfs niet te sproeien.

Aarzel niet om ook wat spontaan verschenen brandnetels in je tuin te laten staan. Je kan er daarna brandnetelgier van maken waarmee je de tuin kan bemesten en ongedierte bestrijden. Netels zijn bovendien lekker in soep, hartig gebak, een omelet ... Het is een uitstekend bloedzuiverend, urineafdrijvend en antireumatisch middel.

Ook vlinders houden van netels. Volwassen Atalanta's, Daggauwogen, Kleine vossen, Landkaartjes, Gehakelde aurelia's ... smullen van de nectar in de bloemen en leggen hun eitjes in de stengels of op de bladeren. Hun rupsen vinden er voedsel, een schuilplaats en een plek om te verpoppen. Maai de netels regelmatig om woekeren tegen te gaan.

Als je het echt niet ziet zitten om een hoekje van je tuin terug te geven aan de natuur, dan kan je ook gaan voor een aangelegde tuin met inheemse soorten.

Kijk eerst welke planten er spontaan in de omliggende natuur groeien: inheemse soorten zijn natuurlijk aangepast aan het klimaat, het bodemtype en de fauna van je streek. Noteer wanneer ze bloeien, of ze – al dan niet met andere planten – in de schaduw, de halfschaduw of de volle zon staan ...

Bezoek tuincentra, boomkwekerijen en plantenmarkten: je kan er heel wat interessants opsteken over heemplanten (wanneer je ze het best plant, hoe je snoeit of de grond bewerkt ...). Maak dan een plattegrond van je tuin en duid aan waar de planten volgens de ingewonnen informatie moeten komen. Wanneer je hiermee klaar bent, kan je meteen beginnen spitten!

Bevestig je engagement op de site van het KBIN <http://www.ikgeeflevenaanmijnplaneet.be/nl>.

Je vindt er nog andere engagementen die je kunt aangaan alsook leuke tips, spelletjes, info over biodiversiteit. De moeite om een kijkje te nemen!

Groenplan Antwerpen: het zoveelste plan of het begin van een ommekeer ?

Begin 2010 werd door de Stad begonnen met de uitwerking van het Groenplan van Antwerpen. De uitwerking van het plan kreeg de goedkeuring van het stadsbestuur en de uitvoering rust bij de kabinetten van ruimtelijke ordening (Schepen Van Campenhout) en leefmilieu (Schepen Lauwers). Het opzet van het plan is om in een periode van 4 jaar één overkoepelend en verschillende lokaal uitgewerkte plannen uit te schrijven voor de thema's "Milieu" (afvangen van fijn stof bv. met behulp van kleine landschapselementen), "Esthetiek" en cultuurhistorie" (aandacht voor historisch belangrijke locaties zoals bv. het Schoonselhof en de fortengordel), "Gebruik" (recreatie in parken) en "Ecologie en biodiversiteit" (onze core-business).

Zoals je merkt heeft dit plan veel raakvlakken met onze werking. Natuurpunt heeft jammer genoeg niet ingeschreven op de offertevraag, wellicht mede door de versnipperde structuur van de natuurpuntafdelingen in Antwerpen. De opdracht werd gegund aan 2 adviesbureaus, één met hoofdzetel in Limburg en één uit Nederland. Bij aanvang van de studie werd vanuit onze vereniging meermaals het signaal gegeven dat een goede samenwerking met de lokale afdelingen cruciaal is omdat daar de kennis te vinden is over de lokale biodiversiteit. De door de studiebureaus uitgewerkte werkwijze zit qua structuur goed in elkaar, maar zal slechts een weinig realistische oefening blijven indien er geen intensiever overleg plaatsvindt met de lokale natuurverenigingen.

Begin 2010 werden we dan ook gecontacteerd door ambtenaren van de stad om mee te werken. De uitwerking van een dergelijk plan vergt echter een grote inspanning van de vrijwilligers en wordt best professioneel ondersteund. De benodigde kennis is immers verspreid over vele vrijwilligers die zich specialiseren in de oneindige mogelijkheden die de natuur ons biedt. Veel van deze kennis is

Park Hollebeek: ruilverkavelingen in een groen kleedje ?

In de Hollebeekvallei dreigen opnieuw verkavelingen die de laatste restjes groen verder zullen inpalmen en isoleren. Aan de Salesianenlaan dreigt een stuk eikenbos van 1.2 ha te verdwijnen en langs de Hollebeekstraat en Jos de Ceulaerdestraat komen er nog eens 6 woningen bij. Tegelijkertijd werd afgezien van alle intenties van onteigeningen of spontane aankoop van gronden in de vallei.

Het oorspronkelijke, bij collegebesluit voorziene budget voor de opwaardering van de Hollebeek bedroeg (9 mei 2008) € 3.250.000 en werd door schepen Van Campenhout na protesten omwille van een radicaal onteigeningsplan eenzijdig gereduceerd tot 1/3de.

Daarmee schiet er niet veel meer over van de groene intenties uit het bestuursakkoord waarin te lezen staat: "Het bestuur wil de kwaliteit van de natuur en van het publieke domein rondom rivier, beken, dokken en kanaal vergroten en de toegankelijkheid ervan verbeteren." Het is bovendien des te frappanter te moeten vaststellen dat de Hollebeek bij punt 49 van dit akkoord expliciet (en als enige voorbeeld) wordt genoemd!

Voor Natuurpunt afdelingen Hobokense Polder en Zuidrand Antwerpen en Actiecomité Hollebeek is het onbegrijpelijk. "Aan de ene kant moet er 1,5 ha bos verdwijnen voor een ruilverkaveling

bijzonder waardevol voor acties ter bevordering van de lokale biodiversiteit. Het realiteitsgehalte van dergelijk plan zal dan ook staan of vallen met de mate waarin wordt afgestemd met de lokale verenigingen.

Voor natuurpunt is het dan ook onbegrijpelijk dat Antwerpen nog steeds geen samenwerkingsovereenkomsten lijkt te willen aangaan met de natuurverenigingen. In Wilrijk toont het districtsbestuur zich bereid om op een constructieve wijze samen te werken en in de haven van Antwerpen loopt reeds sinds 2001 een uiterst succesvol samenwerkingsakkoord tussen Natuurpunt en het Gemeentelijk Havenbedrijf van Antwerpen waarbij 2,5 voltijdse medewerkers van Natuurpunt worden ingezet.

Verder is het moeilijk te begrijpen dat er in de organisatiestructuur van de Stad nog steeds geen dienst bestaat voor natuur en ecologie. Wanneer kennis ontbreekt kunnen goedbedoelde acties wel eens nadelig uitwerken voor de lokale biodiversiteit. De meeste ambtenaren bij de dienst stadsplanning hebben weinig kennis met betrekking tot het functioneren en beheren van ecosystemen. Eén of meerdere stadsecologen zouden geen overbodige luxe zijn. In Gent is er 1 stadsecoloog en bij onze (meer progressieve) noorderburen zijn er voor grootsteden als Amsterdam en Rotterdam zelfs meerdere (tot 10) in dienst. Dergelijke functies zouden in Antwerpen voor de noodzakelijke ondersteuning en samenwerking van de lokale verenigingen kunnen zorgen om plannen als deze terdege uit te werken.

De uitwerking van het plan voor de regio van Wilrijk is gepland voor 2014. Onze afdeling is er in ieder geval klaar voor: de uitvoering van het biodiversiteit charter zal immers reeds voor veel nodige acties zorgen voor onze lokale biodiversiteit.

ter waarde van € 1.500.000, wat binnen de budgetruimte ligt. En tegelijkertijd wordt aan de overkant van de beek een groot stuk met bestemming parkgebied niet aangekocht omdat het hoogste bod € 25.000 boven de gestelde limiet van de Stad (€ 275.000) lag. Dit alles doet ons concluderen dat het de intentie is van de schepen om opnieuw woonbouwprojecten te organiseren, maar dit keer wel in een erg lichtgroen kleedje."

Als men echt werk wil maken van een groene invulling moet men er in de eerste plaats voor zorgen dat het weinige groen en de natuur die er nu nog zijn, absoluut behouden blijven. Dat kan mits een deel van de geschrapte 2 miljoen daar aan te besteden.

We vragen de schepen om hierover toch eerst in open dialoog te gaan met de lokale inwoners en actiegroepen. Onze verzuchtingen werden ook bij de infowandeling van 23 juni j.l. gemeld. Daar werd ons verzekerd dat het de bedoeling was van het stadsbestuur om rekening te houden met de daar geformuleerde opmerkingen en suggesties van bewoners welke zouden verwerkt worden in de projectdefinitie. Van deze, voor het behoud van natuur en biodiversiteit, heel belangrijke opmerkingen is niets terug te vinden in de overeenkomst die de dienst stadsplanning afgesloten heeft met een studie bureau voor het opstellen van een voorontwerp 'inrichtings- en natuurbeheerplan'.

Wilrijk en Edegem, partners in de strijd tegen het verlies van biodiversiteit

Op 24 oktober was het dan zover: tijdens de opendeurdag bevestigde Wilrijk de (reeds jaren lopende) samenwerking met onze afdeling door de ondertekening van het biodiversiteitcharter. Voor Edegem zal dit wellicht pas in 2011 gebeuren, maar zijn de onderhandelingen toch reeds vergevorderd. Op 9 december vindt opnieuw overleg plaats met Edegem, dat ook reeds voor afstemming zorgde met onze zustervereniging VMFA van Fort 5.

In de charters worden verschillende acties geformuleerd die de lokale biodiversiteit en het noodzakelijke maatschappelijk draagvlak moeten verhogen. Zoals je wel zal merken vergen deze acties een verhoogde inspanning van het bestuur en andere vrijwilligers voor bijvoorbeeld het schrijven van artikels of het opvolgen van de populaties van Kamsalamander en Haas en overleg met de lokale besturen. In de komende periode zal het bestuur trachten de benodigde acties zo goed als mogelijk te integreren binnen de bestaande werking van onze afdeling (gidsbeurten, studie-activiteiten, ...). Daarmee zal onze werking zich dus meer op de eigen regio toespitsen, iets wat de voorbije jaren dankzij de activiteiten van de plantenwerkgroep en het dossier Groen Neerland steeds meer aan belang is beginnen winnen.

We hopen natuurlijk dat we hiervoor in de komende jaren op jullie massale steun zullen kunnen rekenen !!!

Wilrijk

Hieronder vind je de actiepunten van het charter. Een meer gedetailleerde uitwerking van dit actieplan is verkrijgbaar bij het bestuur.

- Het district intensifieert de bestrijding van Japanse duizendknoop in de Vallei van de Kleine Struisbeek (Geitenpad) ter bevordering van voorjaarsflora
- Samenwerking voor het oplossen van het afvalprobleem in Fort 7
- Samenwerking voor de uitbouw van het bezoekers- en kenniscentrum in Fort 7
- Aandacht voor vlemmuizen in de Vallei van de Hollebeek (Klaverblad, Schoonselhof en Fort 7)
- Het district adopteert Kamsalamander en Haas (uitwerken acties rond beide soorten)
- Acties (plaatsen van nesten, sensibilisatie, uitwerking subsidiereglement) voor het behoud van Boerenzwaluw en Gierzwaluw in Wilrijk
- Stimuleren van het plaatsen van wanden voor solitaire bijen
- Creëren van een levende muur in het district
- Stimuleren van toegang tot private groengebieden (Kasteel Klaverblad, Yperman, ...) voor de studie van vegetatie en vlemmuizen
- Gebruik van gemeentelijke infokanalen (De Nieuwe Antwerpenaar, website) om geregeld over lokale natuurwaarden te communiceren
- Samenwerking voor de uitgave van de speciale editie van het NP-afdelingsblad rAntGroen over de lokale natuur in Wilrijk (realisatie voorzien in 2015).
- Inventarisatie, aanplanting en stimuleren van aanplant en onderhoud van kleine landschapselementen (bomenrijen, heggen, poelen) op het grondgebied van Wilrijk
- Inventarisatie en ecologisch beheer van trage wegen op het grondgebied van Wilrijk

Edegem

Over de concrete acties met Edegem kan eigenlijk nog niet veel gezegd worden. Toch willen we al een tip van de sluier oplichten: voor de problematiek van de verkeersslachtoffers onder de amfibieën in het Kattenbroek zal samen met de gemeente een ontsnipperingsplan worden uitgewerkt. Dat betekent ook dat we onze paddenoverzetacties in die zone in het voorjaar van 2011 systematischer zullen moeten aanpakken. Daarvoor wordt nagegaan wat de mogelijkheden zijn om een paddenscherm te plaatsen met "valemmsers" op vaste afstanden langs het scherm. Door nauwgezette opvolging kan dan worden nagegaan waar juist de dieren de straat oversteken. De benodigde extra inspanning van de vrijwilligers zal daardoor uiteindelijk kunnen resulteren in een verminderde inspanning van de vrijwilligers, eens de nodige voorzieningen in het gebied genomen zijn om paddenoverzetacties overbodig te maken.

Via haar "weiger een draagtasactie" steunt schoenen TORFS het reservatenfonds van Fort 7 en het natuureducatief centrum

Schoenen TORFS heeft 2 baanwinkels in onze afdeling, één te Wilrijk op de Boomsesteenweg (nr 980A) en één te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr 226). Als je, of elke ander klant, je papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dat stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds en deze te Wilrijk het toekomstig educatief centrum op het Fort.

TORFS

Schoenen met naam www.torfs.be

Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarden is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

Kapwerken op het fort.

Al geruime tijd is er een visie ontwikkeld voor het stuk aan het einde van het waterhoenpad, waar nu veel wilgen en berken staan in erbarmelijke staat. Zij zijn in verval en vormen een gevaar. Volgens de visie die in 2001 ontwikkeld werd in samenspraak met ANB zou hier op termijn een moeraszone moeten komen en zouden de bomen gekapt worden om lichtinval naar de vijver te verzekeren en bladval te verminderen. De zone, een gedempt deel van de historische vijver, dient ook op termijn zachtjes af te hellen naar de vijver toe, dit om rietbegroeiing en moerasvegetatie mogelijk te maken en de begroeiing met bomen te vertragen.

In 2003 werd door ANB een bestek uitgeschreven om deze werken uit te voeren, samen met een aantal andere werken op het Fort. Uiteindelijk werden enkel de bomen aan het monument gekapt en de zone aan het waterhoenpad werd dus niet aangepakt.

In de agenda voor het fortbeheer van dit jaar stond daarom ingepland om een offerte aan te vragen om dit stuk aan te pakken en dus mogelijk te kappen (en ontstronken) in 2011.

Begin september kwamen echter ook de werkaanvragen van de Natuurpunt beheerploegen binnen voor het winterbeheer 2010-2011. Dit vormde dus een ideale gelegenheid om de consultants beheeruitvoering van Natuurpunt aan te spreken en te informeren of deze werken eventueel door Natuurpunt zelf zouden kunnen uitgevoerd worden. Telefonisch werd medegedeeld dat er niet

Goed nieuws van Groen Neerland.

Deze natte herfst zullen we niet snel vergeten! De grachten en poelen van Groen Neerland waren snel gevuld! Iemand heeft zelfs het initiatief genomen om via een dijkje het water in de Westgracht extra te bufferen (zie foto). Het wandelpad lijkt eerder een wandelgracht. Natuurbeheer in dit verzopen landschap? De paarden grazen rustig verder, ... maar de beheerploeg zit nog op de bank (= een voetbalterm). Gelukkig is er genoeg 'huiswerk': het opstellen van het beheerplan. En de ongeduldigen kunnen terecht op Fort 7!

In een vorige rAntGroen spraken we al over 'Park Neerland', het grotere gebied waarvan Groen Neerland de natuurkern is. Het voorstel van Grontmij en 'Fris in het landschap' werd op 15 oktober toegelicht. Een aangename verrassing: het ontwerp kadert qua visie grotendeels in de visie die Natuurpunt (Zuidrand) in de voorbije jaren via terreinbezoek, geleide wandelingen en beheerwerken heeft ontwikkeld:

Respect voor het bestaande, waardevolle groen (Sleedoorn, de imposante eiken, de taxusbomen, het braamstruweel (Nachttegaal), de vindplaats van de Rode kelkzwam, ...) en de kleine landschapselementen. Aan de noordgrens van het gebied kan Natuurpunt een mantel-zoom vegetatie ontwikkelen.

Aandacht voor de ontwikkeling van de amfibie biotopen: licht aan de zuidkant van grachten en poelen, licht hellende randen (o.a. de NW rand van de kleiput), bijkomende poelen, natuurlijke grachten-tracés, ..., ook voor het plaatselijk ophouden en laten infiltreren van neerslag en kwelwater.

Het oppervlaktewater van buiten het gebied wordt rond het natuurgebied afgeleid naar de Kleine Struisbeek.

Zorg voor 'onze grote grazers': omheining, oversteekplaatsen, drinkplaatsen, nieuwe stalling (met bergruimte voor de 'abrigili').

Eén zorg blijft: de nieuwe bebouwing langs de Krijgslaan en het gevolg van de graafwerken voor funderingen, kelders en on-

echt een reden zou zijn waarom dit niet door de professionele beheerploeg zou kunnen gedaan worden. We moesten enkel onze aanvraag duidelijk formuleren en voor 20 september indienen. Met 3 personen van het beheerteam werd daarom de visie praktisch bekeken en de aanvraag opgemaakt en doorgestuurd.

Op 2 november kregen wij bevestiging dat de werken ingepland staan op de winterplanning van de beheerploeg van Ekeren (Natuur- en Landschapszorg). De werken zijn op dit moment gepland voor de eerste week van januari 2011.

Het beheerteam maakt zich dus op voor deze grote werken, die historisch zijn voor het fort. Het is namelijk de eerste keer dat een professionele Natuurpunt beheerploeg werken komt uitvoeren.

Niettegenstaande blijft de gewone winterbeheerplanning - maaien en afvoeren van de graslanden en bospaden - de belangrijkste taak voor de beheerploeg van onze afdeling.

Voor de werken dienen evenwel preventieve maatregelen ingesteld te worden om de aanpalende natuurwaarden- het naastliggende grasland, de iepen en het hartgespan- te vrijwaren ('conserveren'). Voornamelijk overbetreding vormt een gevaar en moet dus vermeden worden. Na de kapwerken zal het gekapte gebied vrijgemaakt worden van steenafval en verder uitgewerkt. Een overgangsbeheer dient ingesteld en op termijn zal dit stuk beheerd worden zoals het naastliggend graslandperceel. Nog veel werk aan de winkel dus, om deze visie tot werkelijkheid te maken!

dergrondse parkings op de hydrologie van de vallei. Vóór de uitvoering van de werken dient te worden nagegaan of de kleilagen daarbij zullen doorboord worden en of dit (permanente) nadelige gevolgen zal hebben voor het grondwatersysteem van Groen Neerland zelf. Om dit te vermijden moet zo maximaal mogelijk met aangepaste bouwtechnieken worden gewerkt. Natuurpunt vraagt aan de Stad om deze zorg te vertalen naar verplichtingen voor de aannemer.

De realisatie van dit plan start wellicht begin 2012. Ondertussen werkt onze beheerploeg verder. Onze eerste zorg is de ontwikkeling van de voormalige akker tot een bloemrijk grasland, het intomen van de houtopslag, het onderhoud van het wandelpad en de natte biotopen.

Afspraak op Groen Neerland!

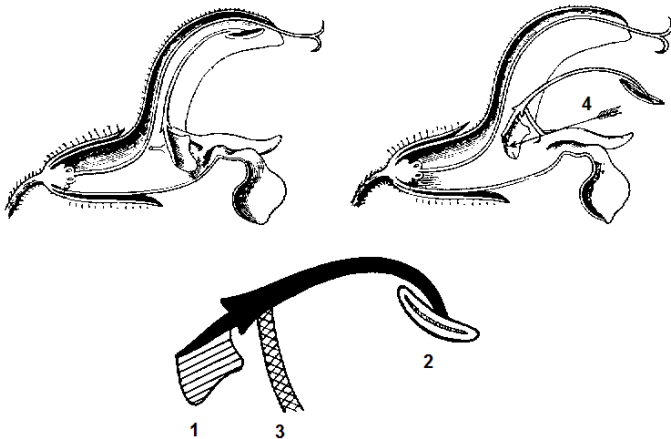
Rudi Leemans

Bloembestuing (3)

Herman Snoeck

Speciale aanpassingen die de bestuing door insecten bevorderen

- Bij de bloemen van de Salie sp. (figuur 14) zijn slechts 2 meeldraden ontwikkeld en de twee helmhokjes van elke meeldraad (1 en 2) liggen ver uit elkaar. Het onderste helmhokje (1) is steriel, het bovenste fertiel (2). De fertiele helmhokjes van beide meeldraden zijn met elkaar vergroeid. Wanneer het insect in de bloem dringt stoot het met de kop tegen een steriel helmhokje (4) die het fertiele helmhokje (2) als een balans op de korte helmhokje (3) in evenwicht houdt. Wanneer de druk groot genoeg is (bijen en hommels) kantelt het systeem en de vergroeide fertiele helmknoppen komen op de rug terecht van het insect dat naar de nectar onder in de bloem wil. De bloem is protandrisch: als de meeldraden rijp zijn is de stijl met de twee stempels nog omhoog gekruld, later buigt de stijl omlaag.

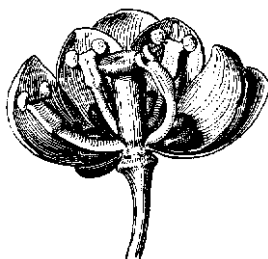

Figuur 14

- Als een tamelijk groot insect de Gewone brem bezoekt zet het zich op de zwaarden en drukt door zijn gewicht de kiel zodanig omlaag dat de stijl als een veer losspringt en het insect in een wolk van stuifmeel hult.

- Bij andere Vlinderbloemen zitten de meeldraden en de stamper ook in de kiel verborgen en komen slechts vrij als een zwaar insect de bloem bezoekt.

- Bij de Zuurbes buigen de meeldraden bij aanraking plotseling naar binnen, waardoor nectarzuigende insecten met stuifmeel worden bedekt.

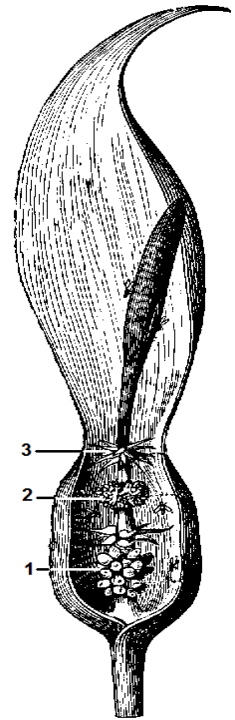

Figuur 15

- Bij de aronskelken (figuur 16) is de bloeikolf omgeven door een groot, vervormd, stengelomvattend schutblad waarbinnen de bloempjes zitten.

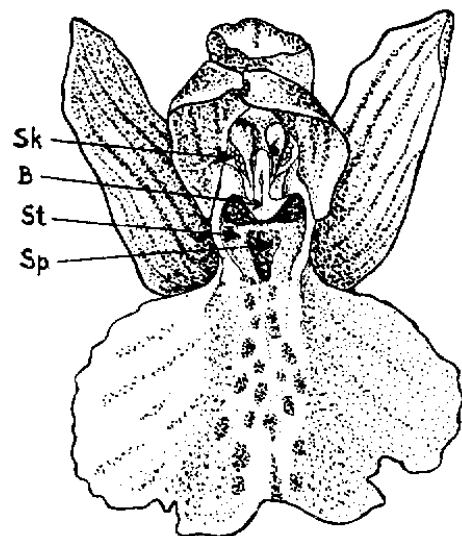
De Gevlekte aronskelk heeft eenslachtige bloempjes, de vrouwelijke bloempjes (eigenlijk niet meer dan enkel de stamper) zitten onderaan in de bloeikolf (1), de mannelijke bloempjes (enkel maar 1 meeldraad) erboven (2).

Boven de mannelijke bloempjes staat nog een harenkrans (3). De plant is protogynisch. In de nacht voor de eerste bloeidag verspreidt de kolf een onaangename geur (en wordt tegelijk merkbaar warmer door snelle verbranding van zetmeel). Hierdoor worden kleine vliegjes aangelokt die op de rand van het schutblad gaan zitten maar daar klaarblijkelijk geen houvast hebben en naar beneden glijden, tussen de haren door, tot in de ruimte bij de vrouwelijke bloempjes. Daar worden de stempels bestoven met het stuifmeel dat op hun lijfje kleefde. Na korte tijd verwelken dan de stempels en gaan de helmknoppen open waardoor de insecten met vers stuifmeel 'bepoederd' worden. Op de tweede dag wordt het schutblad weer begaanbaar voor de insecten, de haarkrans verwelkt ook, en de diertjes kunnen de bloeikolf verlaten.

- Bij heel wat orchideeën (figuur 17)

kleven de stuifmeelkorrels in elk helmhokje van de ene meeldraad aan elkaar (Sk) tot een klompje (pollinie).

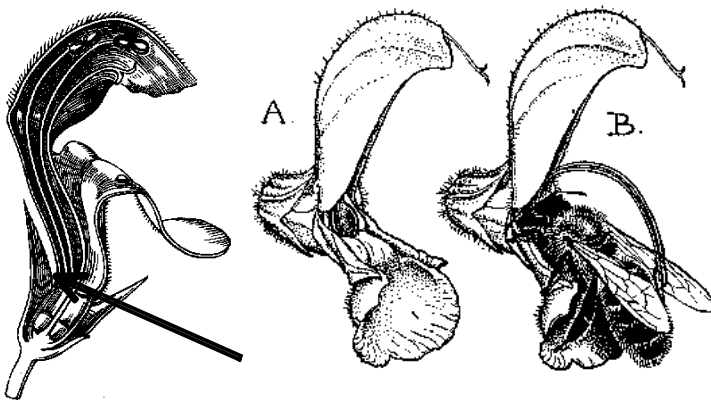

Figuur 17

Aan de voet van de steeltjes van beide polliniën zit een kleverig schijfje. De twee schijfjes zitten in een beursje (B), dat boven de ingang tot de spoor (Sp) staat. In de spoor zit nectar. Wanneer een insect op de onderste bloemlip gaat zitten om nectar te puren stoot het met de kop tegen het beursje. Dit barst open en de stuifmeelklompjes blijven met de hechtschijfjes op het diertje kleven. De stuifmeelklompjes buigen dan naar voor zodat ze bij het bezoek aan een volgende bloem de stempel (St) raken die onder het beursje zit, met bestuing voor gevog.

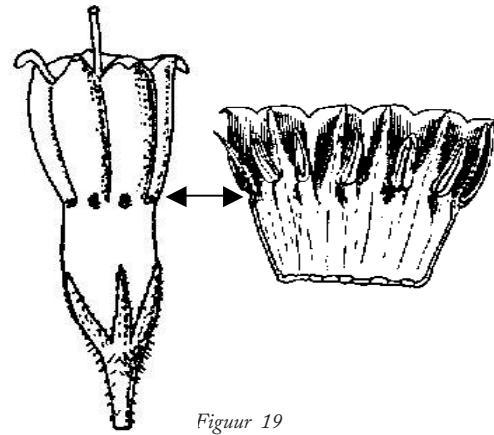
- De bloem van sommige orchideeën heeft het uitzicht en zelfs de geur van een wijfjesinsect. De mannetjes voeren op dergelijke bloemen copulatiebewegingen uit waarbij ze een soortgelijke bloem met rijpe stamper bestuiven.
- Er zijn plantensoorten die alleen door één bepaalde insectensoort worden bestoven, bv. klaver door hommels, Kamperfoelie door vlinders.
- Er zijn bloemen, die vanwege hun bouw alleen maar door bepaalde soorten insecten bestoven kunnen worden: de Ereprijs sp. door zweefvliegen, de Wespenorchis door wespen.
- Bloemen waarbij de nectar diep in de bloemkelk ligt kunnen enkel bestoven worden door insecten met lange tong o.m. Akelei en Witte dovenetel (figuur 18).

Figuur 18

Nectar

- De vijf meeldraden van de Gewone smeerwortel (figuur 19) zijn vergroeid met de kroonbuis. Daartussen staan vijf lange schubben. Dat zijn instulpingen van de kroonbuis en ze sluiten de kroonbuis van boven af waardoor alleen insecten met lange monddelen tussen de schubben door de nectar onder in de bloemkroon kunnen bereiken. Insecten die dat niet kunnen, o.m. sommige hommelseorten, bijten dan langs buiten een gaatje in de kroonbuis, onder de schubben, en kunnen zo toch de nectar bereiken. Natuurlijk is er dan geen bestuiving.

Figuur 19

Speciale aanpassingen die onwelkome insecten weren

- De Rode pekanjer heeft een kleverige stengel wat kruipende insecten tegenhoudt.
- Het 'waterbekken' bij de Grote kaardenbol belet kruipende insecten om tot aan de bloemen te komen.
- Stengel, bloemsteel en andere plantendelen zijn bezet met stekels.
- Er zijn nectarklieren buiten de bloem (Heggenwikke).
- Bij bloemen met hangende klokjes kunnen de insecten niet binnenkruipen.
- Wanneer de bestuivers niet rondvliegen zijn de bloemen of bloemhoofdjes gesloten (Speenkruid, Leeuwentand sp.).
- De bloemen of bloemgestellen zijn omgeven door stevige omwindsels waar de insecten niet kunnen door bijten (Zonnebloem, Anjer sp.).
- Als de bloemkelk urnvormig is geraakt het insect nog niet bij de nectar als het er een gaatje in gebeten heeft (Dopheide, Besanjelier).
- De nectar ligt in een diepe spoor (Leeuwenbek sp.) of ligt verdukt (Dovenetel sp., Klokje sp.) zodat kleine insecten er niet aan kunnen.

(Wordt vervolgd)

Beste puzzelaars,

deze keer een ouderwetse rebus. De uitkomst is een uitspraak van een wijze Indiaan.

De oplossing kan je doorsturen naar redactie@zuidrand.be.

Wij doen een warme oproep om mee te dingen naar de prijs, een geschenkverpakking Gageleer of bio fruitsap!

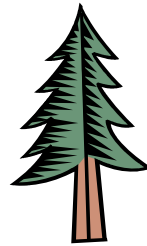
-N

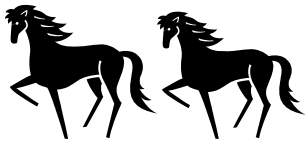
RT=B

L=N

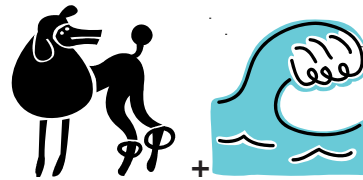
-N

-P -N

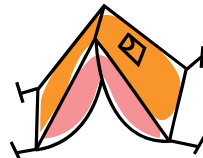

P=V

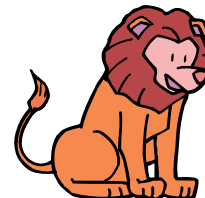

-H -D

-E

-NT

UW=N

Oplossing vorig nummer

Stellingen 1-3-4-6-8-10-12-13-14-15-17-18-19-20 waren correct. Met de gevonden letters kon je het woord **BIODIVERSITEIT** vormen. Tot onze spijt kwam er geen enkele inzending binnen.

De Antwerpse Koepel voor Natuurstudie (ANKONA) organiseert i.s.m. het departement Biologie van de Universiteit Antwerpen (UA) de 14de editie van de ontmoetingsdag op zaterdag 12 februari 2011.

Naar goede gewoonte wordt jaarlijks de ANKONA-ontmoetingsdag georganiseerd op de tweede zaterdag van februari. Deze dag is het uitgelezen moment om collega-natuurlijefhebbers te ontmoeten en nieuwtjes uit te wisselen. De 14de editie heeft plaats op zaterdag 12 februari 2011 op de UA-Campus Groenenborger (Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen) en start om 9.30 u. Reserveer deze datum alvast in je agenda!

Net zoals vorige editie wordt deze editie samen met het departement Biologie van de Universiteit Antwerpen (UA) georganiseerd. Logischerwijs zullen dan ook enkele actuele UA-onderzoeken aan bod komen.

Het programma ziet er alvast veel belovend uit!

Klassiek hebben in de voormiddag workshops plaats en in de namiddag worden de lezingen in plenum georganiseerd. We maken ook deze keer weer gebruik van de 'bioruimte' (microscopiezaal kelderverdieping) zodat we praktische workshops kunnen organiseren. In de voormiddag is er een praktische workshop over 'Digitale fotografie en microscopie' en in de namiddag eentje over 'Het determineren van bepaalde soorten (nacht)vinders'.

Het volledig programma kan u vanaf december op de ANKONA-website (www.ankona.be) raadplegen maar volgende lezingen staan al vast:

- Het nachtvlindermeetnet in Vlaanderen, de eerste resultaten;
- De nieuwe Vlaamse bijenwerkgroep, iets voor u?

- Invasieve exoten weekdieren in de Antwerpse waters – Evolutie van de voorbije 20 jaar;
- Weidevogelbeheer en de inzet van vrijwilligers;
- Botanisch herstel na grootschalige natuurinrichtingswerken in Langdonken;
- Landschap De Liereman (Oud-Turnhout): van natuurreservaat naar totaalproject;
- Wees geduldig? Over natuurwaarden in oude en jonge bossen in de provincie Antwerpen;
- Natuurdoelen(S-IHD): van theorie naar praktijk (case: de Kempense kleiputten);
- Hingene-Bornem (Klein-Brabant): de (soorten-)rijkste gemeente van Vlaanderen?

Kort na de middagpauze is er nog de klassieke 'korte berichten'-rubriek waarbij iedere organisatie of vrijwilliger een item dat verband houdt met natuurstudie kort kan komen toelichten.

Gedurende de dag kan je info- en boekenstands van diverse (natuur-)verenigingen bezoeken.

Deelname is gratis, maar vooraf inschrijven is verplicht en kan t.e.m. 5 februari 2011

Inschrijven doe je bij voorkeur (vanaf eind december) digitaal via de ANKONA-website: www.ankona.be (rubriek 'ontmoetingsdagen' en 'kalender')

Contactpersoon: Koen Cuypers, e-mail: ankona@admin.provant.be; 03/240 59 88.

verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires

www.sightsofnature.com

Platan De Concklaan 108, 2000 St.-Antonie Brugge, 030/21 80 01

Wandeltocht door de Mechelse Heide
zo 29/08/2010 - 13 dlnm
Gids: Herman Van den Reeck
Leiding: Miel Lauwers
Verslag: Mieke Dekimpe

De Mechelse Heide (700 ha) behoort tot het Nationaal Park van de Hoge Kempen (5400 ha) en ligt op een hoogte van 40 tot 100 m. De rand van dit plateau is ingesneden door talrijke stroomdalen, zodat het plaatselijk heel reliëfrijk is. Daar de weersvooruitzichten van de voormiddag beter waren dan die van de namiddag, besloten we in de voormiddag een landschapswandeling in min of meer open terrein te doen. Deze begon onmiddellijk met een steile klim. De (struik)heide stond prachtig in bloei. Door de regenval van de laatste dagen was het ook reeds het moment voor sommige paddenstoelen om zich te laten zien, zoals Gele berkrussula, Roodbruine slanke ameniet, Breedplaatstreephoed en een Oorzwammetje. Van op de hoogte hadden we zicht op de zandgroeve, waar er tot op 40 m diepte gegraven wordt om hoogwaardig kwartszand te bekomen voor lenzen voor foto toestellen en telescopen. Er wordt aan de uitbater gevraagd om ook aan landschapsherstel te doen. Men brengt steeds een dunne laag goede aarde boven de nieuw aangelegde hellingen, zodat de heide terug kan groeien. Andere waarnemingen: Sporkehout, Bezemkruiskruid, 17 Aalscholvers, Buizerd en ook Rode dopheide. In een bosje vonden we ook de Valse hanenkam en hoorden we de Grote bonte specht, naast meesjes en Boomkruiper. Vlak bij een uitzichtpunt stond een bank en enkele stenen om even uit te rusten en te kijken naar het mooie landschap. Daarna naar beneden om weer tussen de heide te struinen, langs enkele bunkers. We vonden ook nog Heksenboleet, Vertakte leeuwentang, Kastanjeboleet, Verfbrem, Biggenkruid en Havikskruid. Ophetogenblik dat wenaar het cafeetje gingen om onze boterhammen op te eten, begon het te gieten. Na de lunch klaarde het weer op. Na de middag deden we een gedeelte van de groene wandeling en daarna een gedeelte van de blauwe wandeling. Ook deze wandeling begon met een klim tot aan een uitzichtpunt over de grenzen heen naar Nederland en Duitsland en met zicht op de terrils van Eisden en Waterschei en op de vallei van de Maas. Waarnemingen: Parelameniet, Zwerminkzwam, Zwavelkopjes, Elfenbankje, Waaierbuisjeszwam, Muurvaren, Blanke parasolzwam, Kleine

vuurvliinder, Valse salie, Helmmycena, Grijsgroene russula, Late guldenroede en een Torenvalk. Het was weer grotendeels droog gebleven tijdens de wandeling, maar op het moment dat we bij de auto's waren begon het heviger te regenen. Einde rond 16 u.

Rondje met een Pontje in Zuid-Holland
za 11/09/2010 - 14 dlnm
Gids: Luc Van Schoor
Leiding: André De Mul
Verslag: Jeanine De Greef

Niet te geloven, wat een prachtig weer! De vorige dag regen, de dag nadien regen, maar tijdens Rondje Pontje zonnig fietsweer. Ons vertrek liep een beetje moeilijk: parkeerproblemen met de werken op de Bist, platte batterij van Raymond (zijn auto) en iemand uit het Mechelse die zeker mee ging fietsen, maar die niet kwam opdagen. De zon was echter al vroeg van de partij, dat was het voornaamste, en iedereen kon mee, daar hadden Sonja en Luc voor gezorgd. Het was richting Utrecht rustig rijden. Bij aankomst zaten wij al terug op schema. Vertrek vanuit Meerkerk. Alle fietsen van de auto's gehaald, en weg waren we. Al vlug zagen we vanaf de waterkant 10 Watersnippen opvliegen en honderden Kievieten gingen de lucht in: waarschijnlijk een roofvogel, en

ja, daar vloog een Bruine kiekendief. Een beetje verder stond een prachtige watermolen te draaien. Hij was bewoond. De eigenaar had hem mogen kopen op voorwaarde dat hij het water uit de polder bleef bemalen. We zagen een Grote zilverreiger, 2 Kolganzen, 2 Torenvalken, hoorden Tjiftjaf, we zagen Rietgors. Het natuurgebied De Zouweboezem bestaat al sinds 1764 als een soort waterreservoir en is nu broedgebied voor meer dan honderd paren Purperreigers. We kregen er geen te zien; die waren ondertussen al naar warmere oorden vertrokken. Achter de kijkmuur zagen we een tiental Lepelaars, Aalscholvers, en veel eenden. Ook werd de Waterral gehoord. Wij fietsten langs de Lek, en moesten hem met het kleine veer oversteken in Lopik. De fotografen kwamen weer in actie. De sfeer zat er goed in. Aan de overkant was het gluren bij de burens. Smal paadje met links voortuinen langs de mooie watergrachten en rechts achtertuinen. We zagen een prachtige Mandarijneend en een broedende Zwarte zwaan die werd verdedigd door twee mannetjes zwanen (?). Gaan eten in Schoonhoven, zalig op het terras in het zonke. Zeer mooi stadje, een korte wandeling meer dan waard. Daarna de Lek terug overgestoken en verder fietsen langs Nieuwpoort (het Nederlandse weliswaar!) Op de Ooievaarsroute was het uitkijken

foto: Kris Vos

naar Ooievaars, en ja, Kris had geluk en kreeg zoals beloofd een drankje van Luc. Putterers waren ook veel te zien. In de lucht 2 Bruine kiekendieven, Torenvalken, Boomvalk en Buizerds zittend op een paaltje. Aan een gezapig tempo passeerden we Tienhovenendankwamnogdeverrassingvan de dag: Luc hield halt bij een ambachtelijke ijsboer waar we uit 18 verschillende smaken konden kiezen en samen genieten rond de bijeengeschoven terrastafels. Er was nog van alles te koop: honing, confituur,... Terug aangekomen in Meerkerk namen we nog een drankje als afscheid van een meer dan geslaagde dag. Bedankt Luc en André.

Fort van Steendorp en Wase cuesta zo 03/10/2010

Gids: Dirk Meersman

Leiding: Lucy de Nave

Verslag: Rina Vredenburg

Het Fort van Steendorp werd al eens eerder door onze afdeling bezocht, een klein half jaar geleden. Toen wandelden we, behalve op het fort zelf, vooral in het steil hellend landschap van de cuesta, ten zuidwesten van het fort. Ditmaal ging de aandacht uit naar de gebieden aan de andere kant. Die lager gelegen vlakke, die onmiddellijk aan het fort grenst, oogde anderhalf jaar geleden nog vrij desolaat. Hier moest oorspronkelijk een slibstort komen. Maar wegens het vervuilinggehalte van dergelijk slib, door de strengere milieunormen en het protest van de omwonenden, werden deze plannen gelukkig afgeblazen. Thans wordt de Roomkouter beheerd als natuurgebied. Op enkele jaren tijd ontstond er een spontane vegetatie. Doordat deze voormalige kleigroeve werd opgehoogd met zand uit het Deurganckdok (700.000 m³), treft men er ook zilte plantengroei aan, bv. Zebies en Zeeaster. Op een bepaalde plek is er een verrassende groeiplaats van Rode ogentroost, nu (begin oktober) natuurlijk helemaal verdord. Door de Roomkouter loopt een wandelpad dat aansluit bij een bewegwijzerd pad doorheen het Gelaagpark. Dit bekoorlijk parkje werd aangelegd door de gemeente Steendorp. Hier deden we enkele niet-alledaagse waarnemingen: een plek met Reuzenpaardenstaart, even verder de Witte kluiwzwam, en ook de Roze stinkzwam. De weg mondt uit op de Scheldedijk, ongeveer ter hoogte van het Kijkverdriet. Omdat in dit zeer natte gebied de Spindotter voorkomt, toonde de

gids ons, aan de hand van afbeeldingen, het speciale mechanisme waardoor de plant zich kan handhaven, nl. de dikke bijwortels (net spinnen) als de geknikte stengelknopen. We volgden even het baantje tussen het fort en het Schouselbroek, richting Temse. Langs een glibberig paadje bestegen we opnieuw de steile helling tot aan het Fort. Boven de cuesta vloog een Sperwer, opgejaagd door een Kraai. Voordien zagen we er ook al een koppel Torenvalken, geplaagd door een Ekster. Vóór we de rondgang om het fort beëindigden, luisterden we nog naar de vogelgeluiden op een speciaal daarvoor geschikt plekje. Of we daar nu de Boomkruiper, dan wel de Boomklever hoorden, daarover raakte men het blijkbaar niet eens.

Mariene-Geologisch Weekend

Cap Gris Nez

vr. 8 tot zo. 11/10/2010

Gids: Hugo Waeterschoot

Leiding: Catherine Vandercruyssen

Verslag: Hugo Waeterschoot

Een bekoorlijke mariene zonovergoten wandeling, dat is vast en zeker de beste beschrijving en superlatief die ik zou willen geven aan het mariene weekend van dit jaar. We waren met heel wat minder deelnemers en hadden meer tijd waardoor we ons op een gezapig tempo doorheen het afwisselende programma konden werken. En het was me weer wat! De prut stond nog in mijn oogputjes toen de eerste mariene vissen reeds op ons werden afgevuurd in hoog tempo om 5.30 u 's morgens in de vismijn van Boulogne. Dit leek na een uurtje voor de deelnemers vast op een (hopelijk overheerlijke) bouillabaisse. Opmerkelijk toch dat de aangevoerde vis ieder jaar zo anders is. Dit jaar geen tonnen Inktvis, maar veel Rog en haaiensoorten en ook veel Pietermannen. Fijn toch! Nadien de klifkusten afgehotst om toch enigszins tijdig aan de vloedlijn te geraken

waar Zee-egeltjes, Slangsterren, Iers mos, wandelende geraamtes (= spookkreeftje) en veel sponzen de dienst uit maakten. De pijnlijke Zeepokken leken echter meer op een SM-sessie wanneer ze je vingers half openreten bij het opheffen van stenen. Ditmaal geen bouillabaisse maar een reusachtig zeeaquarium, een echt dan, naast dit van de haven van Boulogne ... en velen onder ons "knock out"... . Tijd dus voor een (2de) ontbijt gevolgd door een duinenwandeling door het aards paradijs. Tjonge, tjonge, tjonge, ... wat zijn die duinen en zeereep te Ambleteuse mooi en soortenrijk. Dit lijkt wel een prentenboek van aan onze kust "zzz" verklaarde soorten. Spekwortel, het geluid van de Boomkikker, Zeekool, Gele papaver, Blauwe zeedistel, allen in grote hoeveelheden en nog aantrekkelijker ... opgediend met een zonovergoten sausje, twee Michelin sterren waard! We hebben er dan ook uren over gedaan ... om tegen de avond neer te strijken in ons hotelletje "Hotel de la Plage" te Audresselles. Hoe raadt u het, inderdaad gelegen op het strand. Verschil met onze kust is echter dat er hier enkel vissers, veel krabben en anemonen soorten voorkomen. Die avond genoten van een culinaire cocktail die het ruisen van de zee verdrong naar de achtergrond... of waren het de glazen wijn...? De volgende morgen hadden de mannen goud in de mond, aangezien zij als enigen de moed hadden om vroeg uit de veren de prachtige anemonenfauna van de lokale Jurabanken in de zee te gaan bekijken. Wat een rijkdom: van de klassieke Paardenanemoon, Slibanemoon, Golfbrekeranemoontje en Zeeanjelier tot de veel minder frequente en mooie Zeedahlia en de erg mooie groenkleurige Wasroos. Hop dan maar met iedereen naar een oude zandput naast Wissant die nu een diepe vijver vormt waar vogels bescherming vinden tegen de bedreigende jacht in deze periode. Veel zat er niet, tenzij zonbadende Aalscholvers en Futen die, zoals wij, met volle teugen genoten. Tot slot een kleine wandeling over het verbluffend mooie strand tussen Escales en Cap Blanc Nez waar de gigantische witte klifkust ons een aantal van zijn fossielen toonde, voornamelijk Barchiopoden uit een ver verleden. O ja, was ik bijna vergeten,

maar ten noorden van Calais zijn we op een zandstrand gestoten dat erg rijk bleek aan schelpensoorten met een aantal verbazende vondsten zoals het Pelikaansvoetje, neuten (of witte Arkschelp) een waar levend fossiel en de Punttolhoren. Wil je hierover meer weten geeft dan maar een seintje. Wat meer rust in het weekend gebracht ten opzichte van de vorige jaren waardoor de soortenrijkdom duidelijk meer tot zijn recht kwam. Ik zag vooral veel gelukkige mensen ... en daar doe je het toch voor, niet ?

Paddenstoelenwandeling
De Inslag – Maria Ter Heide
 zo 10/10/2010 - 34 dlnm
Gids en leiding: Lucy de Nave
Verslag: Tuur Wuyts

Op een mooie herfstdag een boswandeling maken met een ervaren gids en dan nog met stralend weer kan moeilijk tegenvallen. Op het vertrekpunt overschouwde Lucy de groep en begon met een bondige situering van het domein. Dan begon het zoeken, tonen en bespreken van verschillende paddenstoelsoorten in alle formaten en kleuren. Noodgedwongen volgt hierna een soortenlijstje voor de liefhebbers want die hebben aan de namen alleen al genoeg om er beeld van te vormen. De anderen kunnen er altijd een determinatieboek op naslaan want herhaling is ook hier de moeder van de kennis. Gele aardappelbovist - Rode koolzwam / Amethistzwam - Groene anijstrecterzwam - Nevelzwam (in een heksenkring) - Gewone krulzoom (heeft ingerolde rand) - Paarse schijnridderzwam - Grote schotelkluiszwam - Kastanjeboleet - Plooiervoetstuijzwam - Gele ringboleet (onder Lork) - Veldridderzwam - Berkenboleet (spec.) - Geel-witte russula - Parelamaniet - Baardige melkzwam - Echte hanenkam - Gewoon vuurzwammetje (slechts één exemplaar en fraai van kleur zoals alle wasplaten) - Gewone franjezwam - Roodbruine schijnridder - Witte kluiszwam - Donker hazenoer Een hele waslijst hé en er waren er nog meer. Tevreden en voldaan werd de wandeling beëindigd en togen we huiswaarts per auto of enkele dapperen zelfs met de fiets! Bedankt Lucy in naam van de deelnemers.

De bomen van de Oude Wereld en een wandeling langs de Congostroom
 zo 17/10/2010 - 9 dlnm
Gids: Karin Wauman
Leiding: Catherine Vandercruyssen
Verslag: Rina Vredendregt

In het Afrikamusuem bezochten we een tijdelijke tentoonstelling met als leidraad de Congostroom. Er heerste een enorme drukte. In het restaurant waren de meeste plaatsen vooraf gereserveerd voor groepen, zodat de meesten van ons kleine gezelschap hun Afrikaanse lekkernijen op de binnenplaats, in open lucht, moesten verorberen, en dat bij alles behalve Afrikaanse temperaturen. Na de middag gingen we wandelen in het arboretum van Tervuren, onder de zeer kundige leiding van Karin Wauman. Met 'bomen van de Oude Wereld' worden zeer specifiek bedoeld de bomen uit Azië, dus niet uit China, Japan en Mantsjoerije. Nadat we vanaf de ingang (Eikestraat) enkele majestueuze beukendreven hadden doorlopen, sloegen we linksaf door het grasveld naar de Aziatische enclave. Karin voerde ons hier van boom tot boom, besprak de kenmerken van schors, blad, bloeiwijze (nu niet te zien) en vrucht. We hebben op deze wandeling veel bijgeleerd. Dit betekent zeker niet dat we ze vanaf nu feilloos zullen herkennen, aangezien de meeste van deze bomen maar zelden voorkomen in publieke ruimten, parken en domeinen. Maar hoe het ook zij: voor bomenfreaks was het een heerlijke belevenis. Hier volgt een keuze uit de besproken boomsoorten:

Slangenboom – ACER DAVIDII – Esdoornfamilie

Schors: glad, groen, netwerk van witte lijnen.
 Blad: fijn getand, voet hartvormig (China)

Kwikboom – PHELLODENDRON AMURENSE – Rutaceae
 Blad: samengesteld (als van een Es)
 Bedekte winterknoppen
 Van dezelfde familie (wijnruitfamilie) als de diverse citrusbomen

Vaantjesboom – DAVIDIA INVOLUCRATA – Nyssaceae
 Bladen met hartvormige voet, toegespitste top, op lange bladstelen.
 De typische witte schutbladen zijn te zien tijdens de bloeitijd in mei.

Verslagen

Bolvormige gesteelde vrucht (China)

MAGNOLIA OFFICINALIS BILOBA (Magnoliaceae)
 Een Magnoliaboom met grote bladen met twee lobben aan de voet.

Epaulettenboom – PTEROSTYRAX HISPIDA - Styracaceae
 Een boom met kleine behaarde vruchtjes, enigszins verdikt, die qua vorm doen denken aan schouderbuis.
 (Japan, China)

Anna Paulownaboom – PAULOWNIA TOMENTOSA - Scrophulariaceae
 Grote, drielobbig bladen, hartvormige voet. In de bloeitijd (mei) grote lichtpaarse bloemen.
 Vrucht: groene eivormige doosvrucht, toegespitst. Verkleurt donkerbruin.
 (China)

Duivelswandelstok – ARALIA ELATA – Araliaceae
 Dubbelgeveerde bladen; stekels langs de stam.

Augurkenstruik – DECASMLIA FARGESII
 Grote blauwe peulen, met witte slijmerige inhoud en zwarte zaden.

JUGLANS MANCHURICA – Juglandaceae
 Een okkernoot uit Mantsjoerije. Geveerd samengesteld blad, spitse noot.

Watercypres – METASEQUOIA GLYPTOSTROBOIDES – Raxodiaceae
 Smalle hoge boom.
 Bladen paarsgewijs tegenover elkaar.
 (China)

Japanse ceder – CRYPTOMERIA JAPONICA - Raxodiaceae
 Smalle hoge boom.
 Bladen spiraalsgewijs gerangschikt, lijnvormig, spits, met naar binnen gebogen toppen.

ZELKOVA SERRATA (Ulniaceae)
 Een Japanse Iep, die zich van de Westerse iepensoorten onderscheidt door kleine bolvormige vruchten in de bladoksels.

Katsura of Koekjesboom – CERCIDIPHYLLUM JAPONICUM
 Bijna ronde bladen met hartvormige voet,

zoals het blad van de Judasboom (CERCIS SILIQUASTRUM).

De boom verspreidt een zeer opmerkelijke zoete geur als van koekjes.

BETULA MAXIMA WICZIANA –
Betulaceae

Een soort berk met groot dubbel gezaagd blad.

KALOPANAX SEPTEMLOBUS –
Araliaceae

Een araliasoort met scherpe stekels aan de stam.

Vogeltrek in de Kempen
zo 07/11/2010 - 14 dlnm

Gids: Wim Roelant

Leiding: Henri Moeskops
Tuur Wuyts

Verslag: Yves Joris

De 7de november was een grijze dag met een lichte koude oostenwind, met zo'n 7° C. De zon deed nochtans haar best in de namiddag, maar een miezerige regen kon ze niet tegenhouden. We waren met 14 waren en Wim als gids van dienst.

1. Eerste halte: 't Groot Schietveld, Brasschaat-Brecht:
Hoofdweg afwandelen en onderweg observeren, dan de uitkijkpost op heuvel.

Belangrijkste observaties*:

Roofvogels: Blauwe kiekendief (vr), 2

Buizerds, 1 Klapekster.

Ganzen: 16 Rietganzen, 3 Kolganzen.

Opmerkelijk: vlucht 11 Watersnippen, groep Kramsvogels, groep Koperwieken, Distelvink, 9 Veldleeuweriken, Rietgorzen, Barmsijzen, Kepen, 1 Grote zilverreiger.

Andere natuurobservaties aldaar:

Groot Schietveld is Europees gekend omwille van grootste adderpopulatie (Wim); 3 Slangenarenden werden er deze zomer gezien.

Tuur W. richtte onze aandacht op de Grondster, *Illecebrum verticillatum*, een éénjarige plant uit de anjerfamilie. In het Engels, Coral necklace. Het is een tegen de grond groeiende en bloeiende kleine plant (5 à 30 cm). De plant had mooie zaadjes in afgescheiden kransen, per vijf langwerpige witte zaadjes eindigend op een punt,

<u>1. 't Groot Schietveld Brasschaat-Ekeren</u>	<u>2. Kalmthoutse heide (stukje tegen Nederland aan)</u>
a) Observaties langs de hoofdweg: Distelvink Zwarte mees 9 Veldleeuwerikken 4 Rietgorzen 1 Nijlgans 1 Klapekster* Groene specht Zwarte kraaien Ringmus Keep, meerdere 1 Blauwe Kiekendief, vrouwtje** Koperwieken, (groepen 'red wing') Kramsvogel Pimpelmees Duif, soort? Zanglijster Wilde eend, koppel Aalscholvers overvliegende groep 2 Holenduiven*** Groene specht, vrouwtje**** Grote zilverreiger Gaaien b) Van op het uitkijkpunt (op heuvel) 11 Watersnippen 3 Kolganzen 16 Rietganzen roodborstje ***** 2 buizerds Kramsvogels ° 6 Barmsijzen	a) Drielingven Wilde eenden Dodaars? * b) Langs de weg observaties Grauwe ganzen Torenvalk Blauwe kiekendief manneke? 2 x 40tal Grauwe ganzen: ** 2 Kokmeeuwen c) in vochtige deels ondergelopen weide 70 tal Canadese ganzen d) Vanop heuvelobservatie: in grote weide tegen de met koeien voorziene weiden op Nederlands grondgebied 200 tal Canadese ganzen 3 Nijlganzen 2 hybride (bastard) ganzen*** e) Langs de weg 4 Kievitten 100 tal Grauwe ganzen overvliegend 1 klapekster **** 10 tal Kolganzen & 100 tal Grauwe ganzen ***** Sijsje Zwarte specht, geluid alleen
<u>Notities:</u> *: op top van een boom, op uitkijk; want het diertje leeft van jonge vogels en veldmuizen ** vrouwtje is bruin, met witte stuitvlek en gestreepte staart, man is blauw met zwarte vlek op vleugels *** op uitkijk op betonnen tribune **** vrouwtje mist de rode streep onder het oog die het mannetje wel heeft ***** herkend aan de alarmroep "tik tik ..." °: n groep (20?) rond opgestelde vogelnetten	<u>Notities:</u> *(onzeker, werd betwist) ** overvliegend in V-formatie *** kruising tussen Canadese en grauwe ganzen, oa te herkennen aan de afwezigheid van de witte keelband dat de Canadese gans wél heeft **** op punt van een houten paal ***** in V-formaties overvliegend, de Kolganzen zijn duidelijk kleiner vergeleken met de grauwe ganzen

rond de stengel. Komt voor in verstoorde zanderige gronden, langs zandwegen in heidegebieden, en is verspreid over West en Zuid-Europa en Noord Afrika. Zeldzaam in de Kempen, elders zeer zeldzaam en op de rode lijst in Wallonië. Bloeitijd juni tot en met oktober. Ontkiemt makkelijk in de buurt van water. <http://www.wilde-planten.nl/grondster.htm> Het Plooiwieswaaiertje (determinatie Yves J.) had een hele berkentak, op de grond liggend, bedekt. Een zeemvelbruin afhankelijk plooibaar zwammeke. Het is een nieuwkomer in onze streken, meegekomen met de vrachtwagens hout uit het Oostblok sinds het neerhalen van het IJzeren gordijn (info Hans Vermeulen). Andere opgemerkte zwammen:

2. s' Middags met eigen boterhammen in een plaatselijk café, De Witte.

3. s' Namiddags naar (het stukje tegen de Nederlandse grens aan) de Kalmthoutse heide, 'n wandellus, van een drietal uur. Vogels Kalmthoutse heide (belangrijkste observaties)*:

In totaal meer dan 280 trekkende Grauwe ganzen (trek, vooral op de late namiddag) en 10 Kolganzen gezien, alsook 270 tal grazende Canadese ganzen.

Andere ganzen: 2 hybride ganzen, 3 Nijlganzen.

Roofvogels: 1 Blauwe kiekendief, Torenvalk, 1 Klapekster.

Opmerkelijk: 1 Zwarte specht, 4 Kieviten, 3 hybride ganzen, Sijse.

Andere natuurobservaties op de heide: Vondst Frans Merckx: op het wandelpad kruipend, een 5 cm lange, dikke, harige bruine rups. Twee vermoedens opperden zich: rups van de grote Beervlinder of de Veelvraat (een spinner). Er werd spijtig geen foto genomen. De rups van de grote Beervlinder komt voor zowel in vochtige als droge gebieden in graslanden, ruigten, duinen, moerassen en open bossen. De rups is van september tot juni aan te treffen op tal van lage planten en struiken (o.a. Waterzuring). De rups van de Veelvraat leeft op lage planten (o.a. klaversoorten) en struiken (o.a. struikheide, bramen, gagel en bosbes) van augustus tot april. Hij overwintert als volwassen rups en verpopt in het voorjaar in een ijle losse cocon tussen de vegetatie boven de grond. Info zie <http://members.chello.nl/ajd.wit/index.htm> Met dank aan de gids van dienst Wim, Tuur, alle vogelaars, alle aanwezige natuurminnaars.

Bezoek aan de thematentoonstelling: EVOLUTIE zo. 14/11/2010 - 15 dlnm Gids en leiding: Hugo Waeterschoot Verslag: Tuur Wuyts

Ons bezoek aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen was bedoeld om de permanente tentoonstelling "Galerij van de Evolutie" te bezoeken en om dus meer inzicht te krijgen in de evolutie van "het leven" op aarde. In een periode van zowat 3 miljard jaren vanaf de aller primitiefste bacteriën tot de enorm gevarieerde planten en dierenwereld zoals we die nu kennen. Onder invloed van klimaat (ijstijden en tropische temperaturen), wegdrijven van aardplaten, vulkaanactiviteiten en inslagen van meteorieten ontstonden of verdwenen levensvormen. Een gemakkelijke materie is dit niet en vooral fossielen vertellen veel over die perioden. Maar in het KBIN is dit zeer didactisch weergegeven aan de hand van bepaalde tijdvakken bv. cambrium, tertiair, enz. Hugo gidste ons door deze tentoonstelling en gaf uitgebreid toelichting bij het tentoongestelde materiaal. Na dit bezoek werd er nog in de cafetaria gegeten en reden we terug huiswaarts. Bedankt voor de heldere uitleg, Hugo.

Bruine winterjuffer (*Sympecma fusca*) – foto: Guido Van Boeckel

De voorjaarsgeneratie (die zich voortplant) is vooral actief van begin april tot eind juni, met een piek eind april/begin mei. Op zonnige dagen kunnen actieve imago's echter nog vroeger in het voorjaar worden waargenomen, of zelfs in de winter.

Activiteitenkalender

Meer gedetailleerde informatie over de activiteiten vind je in de rubriek Agenda op pagina 4.

Activiteiten waar je op voorhand moet voor inschrijven zijn ***vet** gemarkeerd.

9 januari: Vogelexcursie Tholen

15 januari: reisverslag Ecuador & Galapagos archipel

23 januari: wintervogels op Noordelijk eiland Wintam

***30 januari: bustocht naar Zeeland**

5 februari: info-avond amfibieën in Edegem & plaatsen paddenscherp

13 februari: Mossentocht nabij Kesselse Heide

19 februari: Algemene ledenvergadering (kaas & wijn)

27 februari: winterwandeling op Fort 7

6 maart: knoppenwandeling Middelheim & Den Brandt

***11-13 maart: Korhoen-weekend Hoge Venen**

20 maart: voorjaarsflora Uilenbos te Hove

27 maart: Grutto-tocht Turnhoutse Vennen

3 april: Lachenbos/Wevenbos Lier

10 april: slakkenwandeling Rivierenhof

17 april: Mastenbos, Kapellen

25 april: lentewandeling op Fort 7